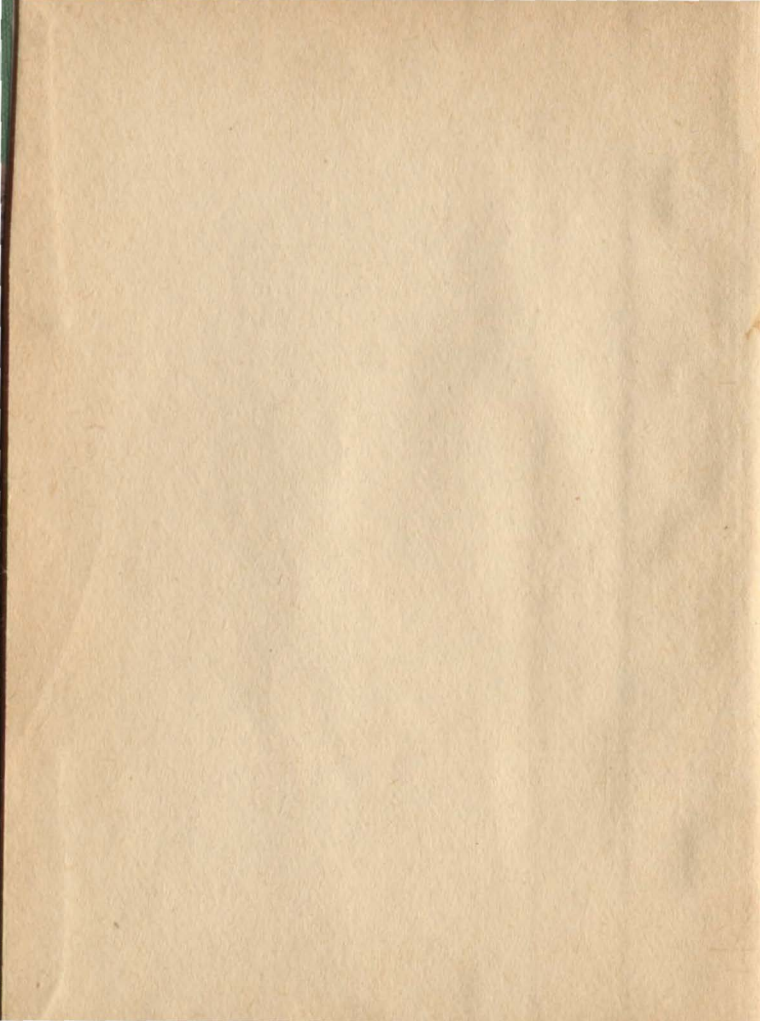

U S T A W A O NAJWYŻSZYM TRYBUNALE ADMINISTRACYJNYM

*7 dnia 3/8 922
R. k. R. P. 67 922.*

opracował

JAN SAWICKI

I. Prezes Najw. Tryb. Admin.

*Termin druku 2m
3.5.9. 2/3*

Wydz. Bibl. Prawnicza

1806132364

WARSZAWA 1924
NAKŁADEM KSIĘGARNI F. HOESICKA

Seminarium Historyczno - Prawne
Uniw. Jag.

Dział V-4004 Nr. 15674
cmw

DRUKARNIA NARODOWA W KRAKOWIE

I. Postanowienie ogólne.

Art. 1.

Dla orzekania o legalności zarządzeń i orzeczeń, wchodzących w zakres administracji tak rządowej, jak i samorządowej, tworzy się Najwyższy Trybunał administracyjny.

Aż do ustanowienia sądów administracyjnych niższego stopnia z udziałem czynnika obywatelskiego, Najwyższy Trybunał administracyjny, jako jedyna instancja sądowa, rozpoznawać będzie skargi na zarządzenia i orzeczenia, wydawane w ostatniej instancji przez administracyjne władze rządowe lub samorządzenia i orzeczenia, wydane w ostatniej instancji.

Trybunał nie ma prawa badać ważności ustaw, należycie ogłoszonych.

I.

Art. 1. W wykonaniu postanowienia Art. 73 konstytucji ustanawia się dla całego obszaru Rzeczypospolitej Polskiej Sądownictwo administracyjne.

Art. 2. Uruchomienie sądów administracyjnych niższego stopnia z udziałem żywiołu obywatelskiego, nastąpi w właściwym czasie osobną ustawą.

Do tego czasu sprawować będzie Najwyższy Trybunał administracyjny jako jedyna instancja sądowa

kontrolę nad legalnością zarządzeń i orzeczeń administracyjnych w zakresie administracji państwowej i samorządowej, rozpoznając skargi przeciw tym zarządzeniom i orzeczeniom, o ile ustawa niniejsza prawa skargi nie wyklucza wyraźnie. (Art. 3).

Siedzibą Najwyższego Trybunału administracyjnego jest stołeczne miasto Warszawa.

II.

Art. 1. Aż do ustanowienia Sądów administracyjnych niższego stopnia z udziałem czynnika obywatelskiego sprawować będzie Najw. Trybunał adm. jako jedyna instancja sądowa kontrolę nad legalnością zarządzeń i orzeczeń administracyjnych w zakresie administracji państwowej i samorządowej, rozpoznając skargi przeciw tym zarządzeniom i orzeczeniom, o ile ustawa niniejsza prawa skargi nie wyklucza wyraźnie. (Art. 3).

Siedzibą Najwyższego Trybunału administracyjnego jest stołeczne miasto Warszawa.

Art. 2.

Trybunał czuwa z urzędu nad swoją właściwością. Przy rozpoznawaniu spraw i wyrokowaniu jest niezawisły od wszelkich organów władzy państwowej i podlega tylko ustawom.

Wyroki Najwyższego Trybunału administracyjnego są ostateczne.

I i II.

Art. 4. Najwyższy Trybunał administracyjny przy rozpoznawaniu spraw i orzekaniu, niezawisły jest od wszelkich organów władzy państwowej i podlega tylko ustawom.

Trybunał czuwa z urzędu nad swoją właściwością i sam rozstrzyga o niej.

III.

Wyroki Najwyższego Trybunału Administracyjnego są ostateczne, zaskarżeniu nie ulegają i nie mogą być zmieniane ani przez władzę ustawodawczą, ani przez władzę wykonawczą.

Art. 3.

Z pod orzecznictwa Trybunału wyłącza się:

- a) sprawy, należące do właściwości sądów zwyczajnych lub sądów szczególnych,
- b) sprawy, w których władze administracyjne uprawnione są do rozstrzygania według swobodnego uznania, w granicach, pozostawionych temu uznaniu,
- c) sprawy mianowania na publiczne urzędy i stanowiska, o ile nie chodzi o pogwałcenie zastrzeżonego w ustawie prawa ich obsadzania lub przedstawiania kandydatów,
- d) sprawy, dotyczące reprezentacji Państwa i obywateli wobec państw i władz obcych, oraz sprawy, bezpośrednio z powyższymi związane,
- e) sprawy, dotyczące działań wojennych, ustroju siły zbrojnej i mobilizacji, z wyjątkiem spraw zaopatrzenia i uzupełnienia armji,
- f) sprawy dyscyplinarne.

I i II.

Art. 3. Z pod orzecznictwa Najwyższego Trybunału administracyjnego wyłącza się:

- a) sprawy należące do właściwości sądów zwyczajnych lub sądów szczególnych;
- b) sprawy, w których władze administracyjne uprawnione są do rozstrzygania wedle swobodnego uznania:

Czeka i kawa orzeczenia Trybunału

c) mianowania na publiczne urzędy i stanowiska służbowe, o ile chodzi o obrazę prawa prezenty lub obśażenia;

d) sprawy należące do zakresu działania Ministerstwa Spraw Zagranicznych, o ile nie dotyczą roszczeń majątkowych, wynikających ze stosunku służbowego lub obrazy praw politycznych obywateli państwa;

e) sprawy wojskowe, dotyczące działań wojennych organizacji siły zbrojnej, mobilizacji, z wyjątkiem spraw zaopatrzenia i uzupełnienia armji — wreszcie sprawy dyscyplinarne;

f) sprawy policyjno-karne, mocą odnośnych ustaw przekazane orzecznictwu policji państwowej lub władz samorządowych, o ile wydane orzeczenie nie dotyczy pozbawienie wolności lub nie powoduje utraty nabytych uprawnień;

g) sprawy dyscyplinarne pracowników państwowych, o ile w skład komisji dyscyplinarnej ostatniej instancji wchodzi zawodowi sędzowie.

Art. 4.

Skarga do Trybunału nie wstrzymuje sama przez się wykonania zaskarżonego zarządzenia lub orzeczenia; skarżący może jednak zwrócić się do władzy administracyjnej o wstrzymanie wykonania, a władza administracyjna winna żądaniu temu zadość uczynić, jeżeli względy publiczne nie stoją na przeszkodzie, a skarżący mógłby w razie wykonania ponieść szkodę niepowetowaną.

Wstrzymanie wykonania zarządza na wniosek interesowanego ostatnia instancja administracyjna. W razie przewlekania załatwiania tego wniosku lub w razie odmownego załatwienia, jest Najwyższy Trybunał administracyjny władny na wniosek strony

sam zarządzić wstrzymanie wykonania zarządzenia lub orzeczenia.¹

Art. 5.

Władza, której zarządzenie lub orzeczenie zostało uchylone przez Trybunał, obowiązana jest wydać niezwłocznie nowe zarządzenie lub orzeczenie w tej sprawie. W zarządzeniu tem, względnie orzeczeniu, władza jest związana zapatrywaniami prawnymi, wyłuszczeniami w wyroku Trybunału.

¹ Drugi ustęp uchwalony został przez Sejm dopiero w trzecim czytaniu.

II. Ustrój Najwyższego Trybunału Administracyjnego.

Art. 6.

Najwyższy Trybunał administracyjny składa się z pierwszego prezesa oraz z potrzebnej ilości prezesów i sędziów. Pierwszemu prezesowi, prezesom i sędziom przysługują pełne prawa sędziowskie, zastrzeżone w postanowieniach rozdziału IV ustawy konstytucyjnej; pod względem uposażenia są zrównani oni z pierwszym prezesem, prezesami i sędziami Sądu Najwyższego.

Prezydent Rzeczypospolitej mianuje na wniosek Rady Ministrów pierwszego prezesa i prezesów z pośród osób, które conajmniej przez przeciąg 2 lat sprawowały urząd sędziego trybunału, sędziów zaś z pośród kandydatów, wybranych każdorazowo w liczbie potrójnej przez Zgromadzenie prezesów i sędziów Najwyższego Trybunału Administracyjnego (Ogólne Zgromadzenie Trybunału); przed mianowaniem prezesów Rada Ministrów zasięga opinii pierwszego prezesa.

Pierwszym prezesem, prezesami i sędziami Trybunału mogą być tylko osoby, posiadające wykształ-

cenie prawnicze. Połowa liczby sędziów winna posiadać kwalifikacje na urząd sędziowski.

I.

Art. 24. Najwyższy Trybunał administracyjny składa się z 1 Prezesa tudzież z odpowiedniej ilości prezesów Izby i Sędziów.

Są oni zrównani co do stanowiska i poborów służbowych z prezesami i Sędziami Sądu Najwyższego.

Mianuje ich Prezydent Rzeczypospolitej za pośrednictwem Rady Ministrów, a to: Sędziów na wniosek Ogólnego Zgromadzenia Najwyższego Trybunału administracyjnego, prezesów zaś na podstawie opinii pierwszego prezesa.

Przynajmniej połowa sędziów ma być powołana z pośród osób posiadających kwalifikację sędziowską.

Prezesem Izby może zostać tylko ten, kto co najmniej przez przeciąg dwóch lat sprawował urząd Sędziego Najwyższego Trybunału administracyjnego.

II.

Art. 24. Najwyższy Trybunał administracyjny składa się z 1 Prezesa tudzież z odpowiedniej ilości prezesów Izby i sędziów.

Są oni zrównani co do stanowiska i poborów służbowych z prezesami i sędziami Sądu Najwyższego. Do nich stosują się odpowiednie postanowienia konstytucji o sądownictwie, tudzież przepisy o odpowiedzialności służbowej sędziów.

Mianuje ich Prezydent Rzeczypospolitej, a to: sędziów na wniosek Ogólnego Zgromadzenia Najwyższego Trybunału administracyjnego, prezesów zaś na podstawie opinii pierwszego Prezesa. Wniosek przedstawia I Prezes Radzie Ministrów.

Przynajmniej połowa sędziów ma być powołana z pośród osób posiadających kwalifikację na urząd sędziowski. Re-

sza posiadać ma kwalifikację urzędników administracyjnych na kierujących stanowiskach.

Prezesem może zostać tylko ten, kto conajmniej przez przeciąg dwóch lat sprawował urząd sędziego Najwyższego Trybunału administracyjnego.

II.

Art. 6. Najwyższy Trybunał Administracyjny dzieli się na Izby, Izby zaś, w miarę potrzeby, na Wydziały. Trybunał składa się z pierwszego prezesa oraz z potrzebnej ilości prezesów i sędziów o pełnych prawach sędziowskich, zastrzeżonych w postanowieniach rozdziału IV Ustawy Konstytucyjnej; pod względem uposażenia pierwszy prezes, prezesi i sędziowie należą do czwartej grupy sędziów, przewidzianej w art. 2 ustawy z dn. 13 lipca 1920 r. (Dz. Ust. Nr. 65, poz. 436) o uposażeniach sędziów i prokuratorów.

Pierwszego prezesa, prezesów i sędziów Najwyższego Trybunału administracyjnego mianuje Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Rady Ministrów: Pierwszego Prezesa i prezesów — z pośród osób, które conajmniej przez przeciąg dwóch lat sprawowały urząd sędziego Najwyższego Trybunału administracyjnego, sędziów zaś z pośród kandydatów, wybranych każdorazowo w liczbie potrójnej przez zgromadzenie ogólne Najwyższego Trybunału administracyjnego; przed mianowaniem prezesów Rada Ministrów zasięga opinii pierwszego prezesa.

Pierwszym prezesem, prezesami i sędziami Najwyższego Trybunału administracyjnego mogą być tylko osoby, posiadające wykształcenie prawnicze. Połowa liczby sędziów winna posiadać kwalifikację na urząd sędziowski.

Art. 7.

Przy Najwyższym Trybunale administracyjnym istnieje sekretarjat oraz kancelarja.

Członkami sekretarjatu mogą być tylko osoby, posiadające wykształcenie prawnicze.

Pierwszy prezes Trybunału mianuje i zwalnia członków sekretarjatu, pracowników kancelarji i służbę niższą oraz sprawuje nad nimi nadzór służbowy.

I i II.

Art. 25. Dla czynności pomocniczych (sekretarjatu) kancelaryjnych i rachunkowych, otrzyma Trybunał od powiedni personel.

Urzędników sekretarjatu i kancelarji aż do V kategorii płacy włącznie oraz służbę niższą, mianuje 1. Prezes.

III.

Art. 7. Przy Najwyższym Trybunale Administracyjnym istnieje sekretarjat, złożony z sekretarzy i podsekretarzy, oraz kancelarja.

Sekretarzami i podsekretarzami Najwyższego Trybunału administracyjnego mogą być tylko osoby, posiadające wykształcenie prawnicze.

Pierwszy prezes Najwyższego Trybunału administracyjnego mianuje i zwalnia sekretarzy, podsekretarzy, pracowników kancelarji i służbę niższą oraz sprawuje nad nimi nadzór służbowy.

Liczbę sekretarzy, podsekretarzy i pracowników kancelarji oraz służby niższej, określa etat Najwyższego Trybunału administracyjnego.

Art. 8.

Nadzór ogólny nad Najwyższym Trybunałem administracyjnym sprawuje pierwszy prezes, który sprawy, dotyczące prezesów i sędziów, wnosi na Ogólne Zgromadzenie Trybunału.

III. Tryb postępowania.

Art. 9.

Do zaskarżenia zarządzenia lub orzeczenia administracyjnego przed Najwyższy Trybunał administracyjny jest uprawniony każdy, kto twierdzi, że naruszono jego prawa lub że go obciążono obowiązkiem bez podstawy prawnej.

Art. 5. Skargę do Najwyższego Trybunału administracyjnego może wnieść każdy, kto twierdzi, że zaskarżone zarządzenie lub orzeczenie władzy administracyjnej narusza jego prawa.

Skargę można wnieść po wyczerpaniu administracyjnego toku instancji; zaniedbanie toku instancji, pociąga za sobą utratę tego prawa.

Art. 10.

Skargę na zarządzenia lub orzeczenia administracyjne należy wnieść bezpośrednio do Trybunału w terminie dwumiesięcznym, licząc od dnia doręczenia zaskarżonego zarządzenia lub orzeczenia skarżącemu.

Art. 11.

Skarżący może przypozwać do sprawy osobę trzecią, na której niekorzyść żąda uchylecia orzeczenia lub zarządzenia władzy administracyjnej.

Osoba trzecia może również i bez przypozwania

domagać się dopuszczenia jej do uczestniczenia w sprawie i do obrony swych praw.

Nawet jeżeli skarga nie jest zwrócona wyraźnie przeciw osobom trzecim, winien Trybunał baczyć, by w postępowaniu, które ma być przed nim przeprowadzone, mogły być wysłuchane wszystkie osoby, których praw dotykać może wyrok i by dana im była sposobność obrony tych praw.

Art. 12.

Skarga winna zawierać:

- 1) Imię, nazwisko i dokładne miejsce zamieszkania skarżącego i pełnomocnika,
- 2) oznaczenie zaskarżonego orzeczenia lub zarządzenia z podaniem dnia doręczenia tegoż,
- 3) dokładne oznaczenia powodów zaskarżenia.

Art. 13.

Do skargi należy dołączyć:

- 1) pełnomocnictwo (~~o ile skarżącemu nie przysługuje prawo występowania bez zastępcy prawnego~~),
- 2) odpisy skargi i załączników w tylu egzemplarzach, ile jest stron pozwanych i przypozwanych w sprawie.
- 3) opłaty w przepisanej wysokości.

Trybunał może zwolnić skarżącego od przedstawienia odpisów.

I i II.

Art. 7. Skarga winna zawierać:

- a) podanie dnia doręczenia zaczepionego zarządzenia lub orzeczenia;
- b) zaskarżone zarządzenie lub orzeczenie w pierwopi-sie lub odpisie;
- c) powody zaskarżenia, a to sprzeczność z ustawą lub wadliwość postępowania i ich dokładne określenie;
- d) podpis adwokata.

III.

Wnosić skargi i podania do Trybunału można wyłącznie za pośrednictwem adwokatów.

Przepis ten nie stosuje się do władz rządowych i samorządowych.

Art. 13. Skarga winna zawierać:

- 1) imię, nazwisko i dokładne miejsce zamieszkania skarżącego,
- 2) oznaczenie zaskarżonego orzeczenia lub zarządzenia z podaniem dnia doręczenia tegoż, albo też w razie braku doręczenia, dnia otrzymania wiadomości i orzeczeniu lub zarządzeniu.
- 3) dokładne oznaczenie powodów zaskarżenia.

Art. 14. Do skargi należy dołączyć:

- 1) pełnomocnictwo,
- 2) opłaty oraz kaucję w przepisanej wysokości,
- 3) odpisy skargi i załączników w tylu egzemplarzach, ile jest osób pozwanych i przypozywanych w sprawie.

Trybunał może zwolnić skarżącego od przedstawienia odpisów.

IV.

Art. 12. Skargi do Trybunału wnosić można wyłącznie za pośrednictwem osób posiadających pełne wykształcenie prawnicze, o ile sam skarżący nie posiada tej kwalifikacji. Przepis ten nie stosuje się do władz rządowych i samorządowych.

Art. 13. Skarga winna zawierać:

- 1) imię, nazwisko i dokładne miejsce zamieszkania skarżącego i pełnomocnika,

- 2) oznaczenie zaskarżonego orzeczenia lub zarządzenia, z podaniem dnia doręczenia tegoż,
- 3) dokładne oznaczenie powodów zaskarżenia.

Art. 14. Do skargi należy dołączyć:

- 1) pełnomocnictwo (o ile skarżącemu nie przysługuje prawo występowania bez zastępcy prawnego (art. 12),¹
- 2) dowód, że wnoszący skargę posiada wymagane wykształcenie prawnicze,
- 3) odpisy skargi i załączników w tylu egzemplarzach, ile jest stron pozwanych i przypozwanych w sprawie,
- 4) opłaty w przepisanej wysokości.

Trybunał może zwolnić skarżącego od przedstawienia odpisów.

Art. 14.

Skargi, które nie nadają się do postępowania z powodu oczywistej niewłaściwości Trybunału, z powodu zaniedbania ustawowego terminu, lub z powodu niewyczerpania administracyjnego toku instancji, również skargi, przeciwko którym istnieje oczywisty zarzut rzeczy osądzonej lub braku legitymacji do wniesienia skargi — Trybunał pozostawia bez rozpoznania.

To samo stosuje się do skarg, które nie odpowiadają formalnym wymogom ustawowym (art. 12 i 13); w ostatnim wypadku może Trybunał wyznaczyć skarżącemu stosowny termin dla usunięcia braków; o

¹ Słowa ujęte w klamrę przeszły przez przeoczenie także do samej ustawy, pomimo że wskutek nieprzyjęcia przymusu adwokackiego a w skutek tego po skreśleniu odnośnego art. 12 należało także w art. 14, punkt 1 przeprowadzić odpowiednią zmianę.

ile braki te w ciągu oznaczonego terminu nie będą usunięte, Trybunał pozostawi skargę bez rozpoznania.

O pozostawieniu skargi bez rozpoznania Trybunał zawiadamia skarżącego, zaś władzę administracyjną, przeciw której zarządzeniu lub orzeczeniu skargę wniesiono, o ile wykonanie zaskarżonego zarządzenia lub orzeczenia zostało wstrzymane.

I.

Art. 9. Trybunał odrzuca skargę uchwałą na niejawnem posiedzeniu bez dalszego postępowania (Art. 8, ust. 3) w razie swej oczywistej niewłaściwości (Art. 3) w razie sprawy osądzonej, w razie niewyczerpania administracyjnego toku instancji (art. 5, ust. 2), w razie oczywistego braku legitymacji skarżącego (art. 5, ust. 1), w razie zaniedbania terminu (art. 6) lub braku formalnych wymogów skargi (art. 6 i 8).

W ostatnim przypadku może Trybunał zwrócić skargę stronie, celem usunięcia formalnych braków w ciągu krótkiego nieprzekraczalnego czasokresu.

Art. 10. Jeżeli skarga nadaje się do dalszego postępowania, Trybunał może w prostych przypadkach spornych, w których nie stan faktyczny objęty skargą, lecz sama tylko kwestja prawna jest przedmiotem sporu, zarządzić publiczną ustną rozprawę bez wdrożenia pisemnego postępowania przygotowawczego.

W innych przypadkach zarządza Trybunał doręczenie skargi pozwanym z wezwaniem do wniesienia odpowiedzi w stosownym terminie, nie krótszym niż dni 30, a nie dłuższym niż dni 60.

W tymże samym terminie winna władza pozwana przedłożyć Trybunałowi akta sprawy; w przeciwnym razie może Trybunał oprzeć swój wyrok na stanie sprawy, przedstawionym w zażaleniu lub na innych dostępnych mu podstawach.

II.

Art. 16. Skargi, które nie nadają się do rozprawy z powodu oczywistej niewłaściwości Najwyższego Trybunału Administracyjnego, z powodu zaniedbania ustawowego terminu, lub z powodu niewyczerpania administracyjnego toku instancji, Trybunał zwraca bez dalszego postępowania; to samo stosuje się również do skarg, przeciwko którym istnieje oczywisty zarzut rzeczy osądzonej lub braku legitymacji do wniesienia skargi.

W razie braku formalnych wymogów ustawowych (art. 13 i 14), Trybunał może wyznaczyć skarżącemu stosowny termin dla usunięcia braków; o ile braki te w ciągu wyznaczonego terminu nie będą usunięte, Trybunał pozostawia skargę bez rozpoznania.

O uchwale, odrzucającej skargę, Trybunał zawiadamia władzę administracyjną, przeciw której zarządzeniu lub orzeczeniu skargę wniesiono.

Art. 15.

Trybunał zarządza doręczenie odpisów przyjętej skargi z załącznikami pozwanym dla przedstawienia odpowiedzi z dołączeniem odpisu, wyznaczając w tym celu termin, nie przekraczający 2 miesięcy.

Pozwana władza administracyjna obowiązana jest udzielić Trybunałowi aktów swych, dotyczących przedmiotu skargi w terminie, przez Trybunał wyznaczonym.

Art. 16.

Odpisy odpowiedzi, składanych w sprawie, winny być doręczone stronie przeciwnej. W razie niezłożenia tych odpisów stosowany będzie analogicznie przepis art. 14.

Art. 17.

Strony mogą przeglądać akta sprawy w Trybunale z wyjątkiem trzech dni ostatnich przed rozprawą.

Poszczególne części aktów mogą być ze względów publicznych przez Trybunał wyłączone z pod przeglądu, a władza administracyjna wskaże te akta, których wyłączenia sobie życzy.

Art. 18.

Posiedzenia Trybunału są jawne i niejawnie.

Rozprawa główna odbywa się z reguły jawnie w składzie 5 sędziów, włączając w tę liczbę i przewodniczącego. Komplet orzekający może jednak w razie potrzeby przekazać rozstrzygnięcie kwestji prawnej bądź kompletowi wzmocnionemu do liczby 9 sędziów, łącznie z przewodniczącym, bądź też Ogólnemu Zgromadzeniu Trybunału. Posiedzenie wzmocnionego kompletu i Ogólne Zgromadzenia Trybunału są niejawnie.

W sprawach, wymienionych w art. 14, 19, 27, 30 i 31, Trybunał orzeka na posiedzeniu niejawnem. W tymże trybie mogą być rozpatrywane i inne sprawy, o ile strony się na to zgodzą. W miarę jednak uznania może Trybunał i w tych wszystkich sprawach zarządzić rozprawę główną.

Posiedzenia niejawnie mogą się odbywać także w zmniejszonym komplecie trzech sędziów, łącznie z przewodniczącym.

Do ważności uchwał Ogólnego Zgromadzenia Trybunału, wymagana jest obecność $\frac{2}{3}$ liczby członków.

Narady i głosowanie Trybunału są tajne, rozstrzygnięcia Trybunału zapadają większością głosów.

I.

Art. 8. Najwyższy Trybunał administracyjny orzeka z reguły w kompletach złożonych z 5 członków (przewodniczący i 4 sędziów).

Wyroki co do ważności rozporządzeń należycie ogłoszonych zapasć mogą tylko w kompletach złożonych z 7 członków (przewodniczący i 6 sędziów).

Do odrzucenia skargi na niejawnem posiedzeniu z powodów wymienionych w art. 9 niniejszej ustawy, do umorzenia postępowania (art. 17) i do wydania zarządzeń przygotowawczych lub incydentalnych wystarcza komplet z 3 członków (przewodniczący i 2 sędziów).

W każdym komplecie musi mieć przynajmniej połowa sędziów kwalifikację przewidzianą w art. 24, ust. 4.

O ile 1 prezes uprawniony jest lub zobowiązany po za przypadkami w ustawie niniejszej przewidzianymi (art. 24, 26 i 28) spowodować uchwałę ogólnego zgromadzenia, określa osobny regulamin (art. 28).

II.

Art. 20. Posiedzenia Najwyższego Trybunału Administracyjnego są jawne i niejawnie.

Rozprawa główna odbywa się z reguły publicznie w składzie 5 sędziów załączając w tę liczbę i przewodniczącego.

Komplet orzekający może w razie potrzeby przekazać rozstrzygnięcie kwestji prawnej bądź zgromadzeniu Izby bądź też Ogólnemu Zgromadzeniu Trybunału.

Zgromadzenie Izby i Ogólne Zgromadzenie Trybunału są niejawnie.

W sprawach wymienionych w art. 16, 26, 29 i 34 Trybunał orzeka na posiedzeniu niejawnem w składzie 3 sędziów, włączając w tę liczbę przewodniczącego; w razie jednak potrzeby może Trybunał i w tych przypadkach zarządzić rozprawę główną.

Rozprawa główna za zgodą stron może się odbyć i na posiedzeniu niejawnem.

Do ważności uchwał Ogólnego Zgromadzenia Trybunału względnie Izby, wymagana jest obecność $\frac{2}{3}$ liczby członków.

Narady i głosowania Trybunału są tajne, rozstrzygnięcia Trybunału zapadają większością głosów.

III.

Art. 20. Posiedzenie Najwyższego Trybunału Administracyjnego są jawne i niejawne.

Rozprawa główna odbywa się z reguły publicznie w składzie 3, względnie 5 sędziów, włączając w tę liczbę i przewodniczącego. Komplet orzekający może jednak w razie potrzeby przekazać rozstrzygnięcie kwestji prawnej bądź zgromadzeniu Izby, bądź też ogólnemu zgromadzeniu Trybunału. Zgromadzenia Izby i Ogólne Zgromadzenie Trybunału są niejawne.

W sprawach, wymienionych w art. 16, 26 i 29, Trybunał orzeka na posiedzeniu niejawnem w składzie 3 sędziów, włączając w tę liczbę przewodniczącego. W tymże trybie mogą być rozpatrywane i inne sprawy, o ile strony są na to zgodzą. W razie jednak potrzeby, może Trybunał i w tych wszystkich sprawach zarządzić rozprawę główną.

Do ważności uchwał Ogólnego Zgromadzenia Trybunału, względnie Izby, wymagana jest obecność dwóch trzecich liczby członków.

Narady i głosowanie Trybunału są tajne, rozstrzygnięcia Trybunału zapadają większością głosów.

Art. 19.

Jeżeli Trybunał uzna, że stan faktyczny sprawy wymaga uzupełnienia, albo że pozwana władza przyjęła ten stan sprzecznie z aktami, albo że ze szkodą skarżącego naruszono formy postępowania administracyjnego, natenczas, nie zarządzając rozprawy

głównej, uchyli wyrokiem zaskarżone zarządzenie lub orzeczenie z powodu wadliwego postępowania i odeśle sprawę napowrót do władzy administracyjnej, która ma wady usunąć i wydać nowe zarządzenie lub orzeczenie.

Art. 20.

W rozprawie głównej mogą uczestniczyć strony i ich zastępcy. Zastępcami stron, biorących udział w sprawie, mogą być jedynie adwokaci; władze mogą być zastąpione przez swoich urzędników, względnie przez urzędników władz nadzorczych oraz, o ile chodzi o gminy, przez osoby, wydelegowane z grona członków ich zarządów, rad gminnych lub urzędników.

Uprawnienie do zastępstwa należy wykazać Trybunałowi przed rozprawą.

Skarżącemu lub też przypozwanemu w razie ich udowodnionego ubóstwa może być przydany zastępca z urzędu, jak również przyznane całkowicie lub częściowe zwolnienie od opłat.

Uczestniczący w rozprawie sekretarz sporządza protokół rozprawy, który podpisują przewodniczący i sekretarz.

Art. 21.

Jeżeli z powodu przedmiotu sprawy jawność posiedzenia mogłaby narazić bezpieczeństwo publiczne lub interes państwowy na szkodę, Trybunał z urzędu lub na wniosek strony może postanowić, aby posiedzenie odbyło się z wykluczeniem jawności przy

udziale jedynie stron oraz ich pełnomocników. Uchwałę w tym przedmiocie, a następnie wyrok, Trybunał ogłasza publicznie.

Art. 22.

Rozprawa główna rozpoczyna się od wywołania sprawy i przedstawienia jej stanu przez jednego z sędziów Trybunału, jako referenta, poczem następują wyjaśnienia stron, o ile Trybunał uzna je za potrzebne, wreszcie przemówienia zastępców stron, którzy mają prawo zabierać głos jednakową ilość razy.

Niestawiennictwo stron lub ich zastępców nie wstrzymuje wprowadzenia sprawy i wydania wyroku.

Trybunał na wniosek stron lub z urzędu może odroczyć wyznaczoną lub nawet rozpoczętą rozprawę na inny termin.

Art. 23.

Rozprawą główną kieruje przewodniczący, którego rzeczą jest również utrzymywać należyty spokój. Przewodniczący może osoby, zakłócające porządek, o ile nie są posłuszne jego upomnieniom, wydalić z sali rozpraw, a w razie cięższego wykroczenia skazać nadto na karę pieniężną do wysokości 10.000 marek.

Przeciwko postanowieniom przewodniczącego służy prawo odwołania się do Trybunału, który orzeka ostatecznie. Odwołanie zgłosić należy przed zamknięciem rozprawy.

Art. 24.

Trybunał orzeka na podstawie stanu faktycznego, jaki okazuje się z aktów, któremi rozporządzała ostatnia instancja administracyjna przy wydaniu zaskarżonego zarządzenia lub orzeczenia, a w razie nie przedstawienia przez nią aktów (art. 15, ustęp 2) na podstawie stanu faktycznego, przedstawionego w skardze lub na rozprawie.

Okoliczności faktycznych i środków dowodowych, nie przytoczonych przed wydaniem zaskarżonego zarządzenia lub orzeczenia, tudzież aktów, wyłączonych z pod przegładu, o ile treść tychże nie została na rozprawie podana do wiadomości, Trybunał nie uwzględni.

Art. 25.

Trybunał wydaje wyroki w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej. Wyrok wraz z uzasadnieniem, podpisany przez wszystkich członków wyrokujących, przewodniczący ogłasza publicznie na tem samem posiedzeniu, na którem odbyła się rozprawa główna. Gdy z jakichbądź przyczyn ogłoszenie wyroku nie może nastąpić na tem samem posiedzeniu, można je odroczyć do innego posiedzenia, co przewodniczący publicznie ogłosi, oznaczając dzień ogłoszenia wyroku. Wyrok na piśmie doręcza się stronom.

Art. 26.

Jeżeli Trybunał uzna skargę za uzasadnioną, uchyła zaskarżone zarządzenie lub orzeczenie, a władza administracyjna postąpi w myśl art. 5.

I i II.

Art. 29. Trybunał umorzy postępowanie w razie cofnięcia skargi przez skarżącego lub udowodnienia przez władzę że skarżący został zaspokojony.

W tym ostatnim wypadku winien Trybunał uprzednio zażądać oświadczenia skarżącego.

Brak odpowiedzi w terminie do tego wyznaczonym uważa się za zgodę na umorzenie postępowania.

Sprawa raz umorzona nie może być ponownie przez Trybunał rozpatrywana.

Art. 27.

Trybunał umorzy postępowanie w razie cofnięcia skargi przez skarżącego.

Sprawa raz umorzona nie może być ponownie przez Trybunał rozpatrywana.

Art. 28.

Kary, wymierzane na mocy art. 23, ściąga się w drodze administracyjnej na rzecz Skarbu Państwa.

Art. 29.

Termin, liczony na miesiące, upływa w odpowiednim dniu ostatniego miesiąca. Jeżeli koniec terminu, liczonego na miesiące, przypada na taki miesiąc, który odpowiedniej daty nie posiada, to termin ten kończy się w ostatnim dniu tego miesiąca. Przy liczeniu na dni nie bierze się w rachubę dnia wykonania tej czynności, od której termin biec zaczyna, ostatni zaś z wyznaczonej liczby dni uważa się za koniec terminu.

Terminu nie uważa się za zaniedbany, jeżeli przed

jego wpływem skargę lub podanie wysłano pocztą listem poleconym.

Jeżeli ostatni dzień terminu przypada na niedzielę lub święto, to termin upływa w najbliższym dniu powszednim.

Art. 30.

Przywrócenie terminu na podanie skargi (art. 10) jest niedopuszczalne, przywrócenie innych terminów zależy od uznania Trybunału, który rozstrzyga o tem w trybie, wskazanym w ustępie 4, art. 18.

Art. 31.

Każda ze stron (skarżący, władza administracyjna, przypozywany) może żądać wyłączenia sędziego:

- 1) w sprawie, której on sam jest stroną, pozostaje do jednej ze stron w stosunku współuprawnionego lub współobowiązanego, albo ma względem niej obowiązek regresu,
- 2) w sprawie żony sędziego, jego krewnych i powinowatych w linii prostej, krewnych w linii bocznej — do trzeciego stopnia, lub powinowatych — do drugiego,
- 3) w sprawie rodziców przybranych, albo wychowawców sędziego, jego dzieci przybranych lub wychowanców, pupilów i oddanych jego pieczy,
- 4) w sprawie, w której sędzia był albo jest pełnomocnikiem jednej ze stron,
- 5) w sprawie, w której sędzia brał jakibądź udział w wydaniu zaskarżonego zarządzenia lub orzeczenia,

6) gdy zachodzi uzasadniona przyczyna do powołania o jego bezstronności.

Sędzia, względem którego zachodzi jedna z przyczyn, wskazanych powyżej (1 do 5), obowiązany jest sam zażądać swego wyłączenia.

Trybunał rozstrzyga o wyłączeniu sędziego, po wysłuchaniu go, uchwałą bez poprzedniej ustnej rozprawy.

Art. 32.

Szczegółowe przepisy o wewnętrznej organizacji i sposobie urzędowania zawierać będzie regulamin, który uchwali Trybunał na Ogólnem Zgromadzeniu, a wyda Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Rady Ministrów.

IV. Przepisy przechodnie.

Art. 33.

Trybunał rozpoczyna swe czynności w dwa miesiące po ogłoszeniu niniejszej ustawy.

Art. 34.

Przepis, zawarty w ustępie 2, art. 6, o ile dotyczy pierwszego prezesa i prezesów, stosowany będzie dopiero po upływie dwóch lat, licząc od dnia ogłoszenia niniejszej ustawy. Jednak i w tym okresie przejściowym pierwszym prezesem i prezesami mogą być mianowani tylko czynni sędziowie Sądu Najwyższego, albo Najwyższego Trybunału administracyjnego lub Senatu administracyjnego Sądu Apelacyjnego w Poznaniu. Mianowanie pierwszego składu Najwyższego Trybunału administracyjnego nastąpi na wniosek pierwszego prezesa, przedstawiony Radzie Ministrów.

I.

Art. 31. Art. 24, ustęp 5 wchodzi w zastosowanie dopiero po upływie dwóch lat, licząc od chwili ogłoszenia niniejszej ustawy. Przed upływem tego czasokresu mogą być mianowani Prezesami Izby także Sędziowie lub Prokuratorowie Sądu Najwyższego lub Sądu Apelacyjnego, którzy przynajmniej przez przeciąg lat 2 do składu tych

sądów należeli, lub wreszcie urzędnicy władz centralnych na kierujących stanowiskach, o ile posiadają kwalifikację na urząd sędziowski.

II.

Art. 38. Przepis zawarty w ustępie 2, art. 6, o ile dotyczy 1. Prezesa i Prezesów, stosowany będzie dopiero po upływie 4 lat, licząc od dnia ogłoszenia niniejszej ustawy. Mianowanie 1. składu Najwyższego Trybunału Administracyjnego nastąpi na wniosek 1. Prezesa przedstawiony Radzie Ministrów.

Art. 34. Przepis zawarty w ustępie 2, art. 6, o ile dotyczy pierwszego prezesa i prezesów, stosowany będzie dopiero po upływie dwóch lat, licząc od dnia ogłoszenia niniejszej ustawy. Jednak i w tym okresie przejściowym pierwszym prezesem i prezesami mogą być mianowani tylko czynni cędziowie Sądu Najwyższego. Mianowanie pierwszego składu Najwyższego Trybunału Administracyjnego nastąpi na wniosek pierwszego Prezesa przedstawiony Radzie Ministrów.

Art. 35.

Aż do utworzenia sądownictwa administracyjnego niższego stopnia na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej istniejące w b. dzielnicy pruskiej sądownictwo administracyjne (orzecznictwo w postępowaniu sporno-administracyjnym) pozostawia się nienaruszone z tą zmianą, że kompetencje Senatu administracyjnego Sądu Apelacyjnego w Poznaniu przechodzą na Najwyższy Trybunał administracyjny. Na Trybunał przechodzą również kompetencje Krajowego Urzędu Wodnego, ustanowionego ustawą wodną z dnia 7 kwietnia 1913 r. (Zb. Ust. pruskich str. 53) i rozporządzeniem królewskim o Krajowym Urzędzie Wodnym z dnia 18 marca 1914 r. Zb. Ust. pruskich

str. 55). Tryb postępowania w powyższych sprawach w Trybunale zachowuje się wedle dotychczasowych ustaw, obowiązujących w b. dzielnicy pruskiej.

Do spraw, nieobjętych właściwością istniejącego w b. dzielnicy pruskiej sądownictwa administracyjnego, stosują się przepisy niniejszej ustawy, o ile sprawy nie są załatwiane w pierwszej instancji przez organy kolegjalne Zarządu ogólnego poza postępowaniem uchwałowem (ustawa z dnia 30 lipca 1883 r. Zb. Ust. pruskich str. 591).

Sprawy, przekazane Trybunałowi Rzeszy dla spraw finansowych ustawą z dnia 26 lipca 1918 r. (Dz. Ust. Rzeszy str. 959) przechodzą do właściwości Najwyższego Trybunału administracyjnego. W sprawach tych obowiązują również przepisy ustawy niniejszej.

Art. 13 ust. 3 ustawy o uproszczeniu administracji z dnia 13 maja 1918 r. (Zb. Ust. pruskich str. 153) uchyla się.

I.

Art. 30. Aż do przeprowadzenia unifikacji administracji państwowej pozostawia się nienaruszoną istniejącą dotąd organizację sądownictwa administracyjnego w dzielnicy byłego zaboru pruskiego z tem, że atrybucje Najwyższego Sądu Administracyjnego w Berlinie, tymczasowo przekazane artykułem 17, ustawy z 1. VIII. 1919 r. (Dz. p. Nr. 64, poz. 385) Sądowi Nadziemian-skiemu, tudzież agendy śląskiego Trybunału administracyjnego, przewidzianego w art. 39, alm. 2 ustawy z dnia 1. VIII. 1920 (Dz. u. Nr. 73, poz. 497), te ostatnie po uzyskaniu zgody Sejmu śląskiego, po myśli art. 44 tej ustawy, przechodzą na Najwyższy Trybunał administracyjny w Warszawie.

II.

Art. 39. Istniejące w b. dzielnicy pruskiej sądownictwo administracyjne (orzecznictwo w postępowaniu sporno-administracyjnym) pozostawia się nienaruszone z tą zmianą, że kompetencje senatu administracyjnego Sądu Apelacyjnego w Poznaniu przechodzą na Najwyższy Trybunał Administracyjny. Na Najwyższy Trybunał Administracyjny przechodzą również kompetencje Krajowego Urzędu Wodnego, ustanowionego ustawą wodną z dnia 7 kwietnia 1913 r. (Zb. ustaw pruskich str. 53) i rozporządzeniem królewskim o Krajowym Urzędzie Wodnym z dnia 18 marca 1914 r. (Zb. ustaw pruskich str. 55). Tryb postępowania w powyższych sprawach w Najwyższym Trybunale Administracyjnym zachowuje się według dotychczasowych ustaw, obowiązujących w b. dzielnicy pruskiej.

Do spraw, nieobjętych właściwością istniejącego w b. dzielnicy pruskiej sądownictwa administracyjnego, stosują się przepisy niniejszej ustawy, o ile sprawy nie są załatwiane w pierwszej instancji przez organy kolegjalne Zarządu ogólnego poza postępowaniem uchwałowym (ustawa z dnia 30 lipca 1883 r. Zb. ustaw pr. str. 591).

Sprawy przekazane Trybunałowi Rzeszy dla spraw finansowych ustawą z dnia 26 lipca 1918 r. (Dz. Ust. Rz. str. 959) przechodzą do właściwości Najwyższego Trybunału Administracyjnego. W sprawach tych obowiązują również przepisy ustawy niniejszej.

Art. 13, ust. 3 ustawy o uproszczeniu administracji z dnia 13 maja 1918 r. uchyla się.

Art. 36.

Sprawy, które wedle dotychczas obowiązujących ustaw należały do właściwości Sądu Najwyższego, a w myśl postanowień niniejszej ustawy należą do właściwości Trybunału — przekazuje się temuż Trybunałowi.

O ile sprawy takie są już w toku w Sądzie Najwyższym lub u innej władzy — mają być odstąpione Trybunałowi.

Art. 37.

Wylacza się z pod orzecznictwa Najwyższego Trybunału administracyjnego:

- 1) sprawy wymiarów podatków bezpośrednich, opartych na ustawodawstwach okupacyjnych:
- A) w b. okupacji niemieckiej — na:
 - a) rozporządzeniu z dnia 15 sierpnia 1917 r., poz. 367, Dz. Rozp. Nr. 86, dotyczącem podatku od majątku (przepis wykonawczy z dnia 22 sierpnia 1917 r., poz. 368 Dz. Rozp. Nr. 86),
 - b) rozporządzeniu z dnia 5 lipca 1917 r., dotyczącem poboru podatku od handlu i przemysłu poz. 109 Dz. Rozp. Nr. 38 (przepis wykonawczy z dnia 7 sierpnia 1916 r. poz. 125 Dz. Rozp. Nr. 40),
 - c) rozporządzeniu z dnia 19 kwietnia 1916 r., dotyczącem poboru podatku hipotecznego poz. 81 Dz. Rozp. Nr. 31 (przepis wykonawczy z dnia 26 czerwca 1916 r. poz. 106 Dz. Rozp. Nr. 37),
 - d) rozporządzeniu z dnia 19 kwietnia 1916 r., dotyczącem poboru podatku dochodowego od kapitałów poz. 82 Dz. Rozp. Nr. 31 (przepis wykonawczy z dnia 5 lipca 1916 r. Dz. Rozp. Nr. 31 (przepis wykonawczy z dnia 5 lipca 1916 r. Dz. Rozp. Nr. 38, str. 21),
 - e) rozporządzeniu z dnia 19 kwietnia 1916 r., dotyczącem poboru podatku mieszkaniowego poz.

83 Dz. Rozp. Nr. 31 (przepis wykonawczy z dnia 29 maja 1916 r. poz. 94 Dz. Rozp. Nr. 35);

B) w b. okupacji austriackiej — na:

- a) rozporządzeniu z dnia 27 sierpnia 1918 r., dotyczącem ustanowienia państwowych podatków, innych opłat i kar w walucie koronowej Dz. Rozp. c. i k. Zarz. Wojsk w Polsce Nr. 53 z dnia 31 sierpnia 1918 r. (przepis wykonawczy z dnia 10 września 1918 r. F. A. Nr. 309303/18),
- b) rozporządzeniu z dnia 3 marca 1918 r. F. A. Nr. 300014/18 o podatku repartycyjnym;
- 2) sprawy, oparte na dekretach:
 - a) w przedmiocie poboru jednorazowej państwowej daniny od nieruchomości i majątku w kapitale (dekret z dnia 29 stycznia 1919 r. Dz. P. P. P. Nr. 11 z dnia 4 lutego 1919 r. poz. 128) (rozporządzenie wykonawcze z dnia 13 maja 1919 r. Dz. Urz. M. Sk. Nr. 12 1919 r., poz. 180),
 - b) w przedmiocie podatku majątkowego z dnia 5 lutego 1919 r. dz. P. P. P. Nr. 12 z dnia 6 lutego 1919 r. poz. 135 (rozporządzenie wykonawcze z dnia 26 maja 1919 r. Dz. Urz. M. Sk. Nr. 17 z dnia 15 lipca 1919 r. poz. 237),
 - c) w przedmiocie wprowadzenia podatków od zysków wojennych z dnia 5 lutego 1919 r. (Dz. P. P. P. Nr. 12 z dnia 6 lutego 1919 r. r. poz. 136) (rozporządzenie wykonawcze z dnia 12 maja 1919 r. Dz. Urz. M. Sk. Nr. 15 z dnia 3 lipca 1919 r. poz. 215);

- 3) sprawy wymiaru podatków bezpośrednich za lata, poprzedzające rok podatkowy 1921, o ile chodzi o b. zabór rosyjski.

Art. 38.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia i ma także zastosowanie do tych wypadków, w których od dnia doręczenia orzeczenia ostatniej instancji, zapadłego przed wejściem w życie niniejszej ustawy, termin dwumiesięczny, określony w art. 10, jeszcze nie upłynął.

Równocześnie z ogłoszeniem niniejszej ustawy tracą moc dotychczas obowiązujące ustawy i przepisy, wydane w przedmiotach, unormowanych tą ustawą.

Art. 39.

Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Prezesowi Rady Ministrów.

Marszałek: *Trąmpczyński*
Prezydent Ministrów: *Juljan Nowak*

Motywy do pierwotnych zarysów.

Przyległy zarys ustawy ma na celu uruchomienie Sądownictwa dla spraw prawa publicznego w Państwie Polskiem, względnie rozszerzenia tego sądownictwa na kraje z pod zaboru rosyjskiego, gdyż tak ziemie z pod zaboru pruskiego, jak i austriackiego posiadają je już.

Ustawa konstytucyjna ma na oku stworzenie jednolitego sądownictwa administracyjnego dla całego Państwa Polskiego, sądownictwa wykonywanego przy współudziale żywiołu obywatelskiego z Najwyższym Trybunałem administracyjnym na czele.

To też zarys niniejszy musiał się w granicach możliwości dostosować do tych wymogów konstytucji.

Wymogowi konstytucji co do uruchomienia sądownictwa niższych stopni nie można jednak już w obecnej chwili i jeszcze w dalszym długim przeciągu czasu w pełnej mierze zadość uczynić. Brak wykwalifikowanych sił, stojących na przeszkodzie obsadzeniu najkonieczniejszych posterunków przy istniejących już władzach sądowych i administracyjnych, brak, który jeszcze się wzmoże w miarę rozwoju ekonomicznego Państwa, dalej znaczne koszty, jakie musiałoby pociągnąć za sobą tak rozgałęzione sądownictwo, wreszcie niemożliwość organizacji sądów ad-

ministracyjnych niższych stopni w chwili, w której ustrój władz administracyjnych nie jest jeszcze wykończony i ciągiem podlega zmianom — oto główne przeszkody, które jeszcze przez szereg lat nawet marzyć nie pozwalają o wprowadzeniu całego systemu sądów administracyjnych.

Wykonanie żądania konstytucji co do współudziału żywiołu obywatelskiego przy tem sądownictwie, żądania, które odnosić się może tylko do składu sądów administracyjnych niższego stopnia, wymaga poprzedniego przeprowadzenia i ustalenia organizacji władz administracyjnych w kierunku dokładnego określenia ich właściwości, uregulowania toku instancji w ustawodawstwach wszystkich dzielnic.

Licząc się z temi przeszkodami zarys niniejszy zawiera w art. 2 tylko zapowiedź wprowadzenia niższych stopni tego sądownictwa w właściwym czasie.

Jakkolwiek według powyższych wywodów system sądownictwa niższego stopnia w obecnej chwili jeszcze i ani za lat dziesięć, uruchomiony być nie może, to przecież nie można ani pomyśleć o tem, by ludność z pod zaboru rosyjskiego dłużej mogła pozostać bez tej kontroli nad administracją państwową, bez tej kontroli, której dobrodziejstw zaznała już za czasów swej przynależności do Państwa rosyjskiego, mając chociaż tylko ograniczone prawo zażalenia do Senatu w Petersburgu, bez tej kontroli wreszcie, na której działalność na obszarach z pod zaboru pruskiego i austriackiego patrzy z bliska.

Dziś, gdy to forum stało się dla niej niedostępne,

walczy ta ludność o stworzenie nowej magistratury, a jednym z wysiłków ostatnich czasów w tym kierunku jest zarys odrębnej ustawy o wprowadzeniu sądownictwa administracyjnego dla krajów z pod zaboru rosyjskiego, powstały z przekonania, że uchwalenie takiej ustawy najłatwiej i najszybciej da się przeprowadzić. Nie jest to droga odpowiednia, lecz fakt ten świadczy wymownie o potrzebie jak najszybszego stworzenia sądownictwa administracyjnego.

Wiele jest powodów, przemawiających przeciw tej formie załatwienia kwestji, przedewszystkiem ten, że tą drogą nie dojdzie się do szybszego uregulowania jej, gdyż w zasadach głównych partykularny ów projekt niczem nie różni się od zarysu dla ogólnego sądownictwa administracyjnego, a nie regulując właściwego postępowania i żądając stosowania procedury cywilnej, brak bardzo dotkliwy.

Uchwaleniu takiej ustawy partykularnej stoi dalej na przeszkodzie sama ustawa konstytucyjna, która ma na myśli stworzenie jednolitego sądownictwa administracyjnego dla całego Państwa.

Prócz tego nie można zapominać, że dążymy do unifikacji administracji państwowej i że z każdym dniem powstają nowe ustawy obowiązujące w całym Państwie. Niejednolite sądownictwo administracyjne musi stanąć na przeszkodzie dążnościom unifikacyjnym, a wykonywane w każdej dzielnicy z osobna, musi doprowadzić do zamętu w administracji państwowej i samorządowej.

To też zarys niniejszy, pozostawiając stworzenie

sądownictwa administracyjnego niższego stopnia osobnej, późniejszej ustawie, przystępuje do kodyfikacji ustroju Najwyższego Trybunału administracyjnego, któremu aż do czasu uruchomienia owych niższych sądów administracyjnych przydziela rolę jedynej magistratury, kontrolującej orzeczenia organów administracji państwowej i samorządowej.

Taka magistratura nie wymaga ani znaczniejszej liczby sił sędziowskich (gdyż liczba potrzebnych sędziów nie przekroczyłaby 30-tu, wynosiłaby zatem tylko o około 20 więcej, aniżeli w obecnych stosunkach) ani też znaczniejszych kosztów. Ma ona wykonywać sądownictwo o charakterze czysto kasacyjnym (art. 11 i 18).

Charakter ten Najwyższego Trybunału administracyjnego wynika z jego stanowiska w stosunku do władz administracyjnych. Trybunał nie należy bowiem do organizmu administracji państwowej i jest ograniczony do kontroli zarządzeń instancji administracyjnych, może tylko znosić ich orzeczenia lub rozporządzenia o ile uzna, że one sprzeciwiają się obowiązującym przepisom prawnym, lub że postępowanie przeprowadzone przez władze administracyjne jest istotnie wadliwe. Wskutek tego nie wolno Trybunałowi przywłaszczać sobie praw tych instancji do orzekania lub zarządzenia w jakimkolwiek stadium postępowania administracyjnego. Nie wolno mu w szczególności zajmować się badaniem i ustaleniem stanu faktycznego, który już w toku postępowania administracyjnego ustalony być musi, a to już z praktycznych względów, gdyż w przeciwnym razie zada-

nia tego Trybunału rozszerzyłyby się w nieskończoność. Tylko wtedy, gdy zbadanie i ustalenie faktów wyłączy się z zakresu czynności Najwyższego Trybunału administracyjnego, może ten Trybunał w naszych stosunkach działać skutecznie i szybko. (Art. 11, ust. 1).

Że działanie Trybunału rozpoczynać się ma dopiero po wyczerpaniu administracyjnego toku instancji (Art. 5, al. 2), jest wobec braku sądownictwa administracyjnego niższych stopni, tylko naturalne, gdyż z nautry rzeczy wynika, że strona, nim wezwie nadzwyczajną pomoc prawną, jaką jest orzecznictwo Trybunału, winna wyczerpać ustawami jej wskazane środki zwyczajne, t. j. odwołanie się do władzy administracyjnej wyższej, gdzie znaleźć może potrzebną jej obronę prawną.

Zakres działania Najwyższego Trybunału administracyjnego normuje już w ogólnych zarysach art. 2, stanowiący, że Najwyższy Trybunał administracyjny rozstrzygać ma tylko o legalności aktów administracyjnych, nie zaś także o ich celowości. Wedle art. 5 niniejszego zarysu może każdy wnieść skargę do Najwyższego Trybunału administracyjnego kto twierdzi, że zaskarżone zarządzenie lub orzeczenie narusza jego prawa. Musi zatem chodzić o to, że albo pominięto w ustawach uzasadnioną (publiczno-prawna) pretensję albo też nałożono w ustawach nieuzasadniony (prywatno-prawny) obowiązek. Natomiast usuwają się z pod ingerencji Trybunału administracyjnego wszelkie przypadki, w których nie chodzi o prawa lecz o interes, w których więc spór się

toczy nie o legalność, lecz o celowość administracyjnego zarządzenia lub orzeczenia. W tych wypadkach chodzi o działania władz administracyjnych w ścisłym tego słowa znaczeniu nie zaś o działania w sferze sądownictwa administracyjnego i dlatego wypadki te musi się pozostawić nieograniczonej decyzji władz administracyjnych.

Pozostaje tylko jeszcze rzeczowe rozgraniczenie zakresu tego Trybunału w szczegółach, przez wyliczenie tych przypadków, które ze względu na swoją naturę lub z innych powodów nie nadają się do rozpoznawania przez Sady administracyjne. Rozgraniczenie to zawiera Art. 3.

Pod lit. a) tego artykułu rozgranicza zarys niniejszy sądownictwo zwyczajne i szczególne od sądownictwa administracyjnego. Sprawy należące do właściwości sądów zwyczajnych lub zastępujących je sądów szczególnych, jak duchownych, wojskowych, skarbowych — karnych, z natury rzeczy usuwają się z pod orzecznictwa Trybunału administracyjnego. Są to przede wszystkim sprawy, co do których orzekają nie władze administracyjne, lecz sądy, a do takich należą w pierwszym rzędzie sprawy cywilne i sprawy karne, ogólnymi ustawami sądowymi przekazane sądom zwyczajnym. Należą tu także sprawy, dotyczące się stosunków prywatno-prawnych państwa lub jednostki samorządowej nawet w takim razie, gdy do orzekania w pierwszym rzędzie powołane są władze administracyjne, w takich bowiem sprawach zapadłe decyzje władz administracyjnych nie mają charakteru aktu publicznego, lecz są jedynie objawem woli

Państwa lub jednostki samorządowej, w której imieniu władza występuje, ulegają więc zaskarżeniu przed sądem zwyczajnym. Wreszcie należą tu niektóre sprawy natury publiczno-prawnej, z mocy specjalnych ustaw poddane orzecznictwu, nie władz administracyjnych, lecz sądów zwyczajnych. Są to (w byłym zaborze austriackim) skargi o odszkodowanie z powodu bezprawnego zasądzenia (ust. z 21 marca 1918 r., Dz. u. p. Nr. 109) i skargi o odszkodowanie z powodu zarządzenia aresztu śledczego (ust. z 18 sierpnia 1918 r. dz. u. p. Nr. 318). Co do tych czterech rodzajów spraw wynika już z brzmienia art. 2, że one nie należą do właściwości Najw. Trybunału. W szczególności wspomniane właśnie skargi o odszkodowanie z tytułu publiczno-prawnego już z tego powodu, że w sprawach tych nie orzekają władze administracyjne. Wyraźne zaznaczenie, że „sprawy, należące do właściwości sądów zwyczajnych lub szczególnych” wyjęte są z pod orzecznictwa Trybunału, pożądanę jest ze względów praktycznych; taki bowiem wyraźny przepis, uwalniający interesowanych od trudu zastanawiania się nad ścisłą interpretacją art. 2, zdoła nieraz zapobiec zażaleniom, nienależącym do kompetencji Trybunału, a w razie wniesienia takiego zażalenia, uprości Trybunałowi oddalenie jego.

Umieszczenie takiego wyraźnego przepisu jest jeszcze z innego powodu wskazane.

W byłym zaborze austriackim władze administracyjne powołane są do orzekania w niektórych sprawach natury prywatno-prawnej, gdzie atoli wchodzi

w grę także interes publiczny; są to spory między posiadaczami uprawnień wodnych, posiadaczami przywilejów (marki ochronne). W tych sprawach strony interesowane mają obecnie, po zapadnięciu ostatecznej decyzji władzy administracyjnej, dwie drogi: Jeżeli sądzą, że ta decyzja gwałci ich prawo, mogą wnieść zażalenie do Trybunału administracyjnego, który ma zbadać i orzec, czy decyzja władzy administracyjnej sprzeciwia się ustawie (art. 15, ust. 2 z 21 października 1867 dz. u. p. Nr. 144 i z 22 października 1875 r. Dz. u. p. Nr. 36 z roku 1876). Oprócz tego może ten, czyje prawa prywatne decyzja władzy administracyjnej zostały naruszone, na zwykłej drodze prawa szukać pomocy przeciw drugiej stronie (art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 21 października 1867 r. Dz. u. p. Nr. 144). Ten stan prawny nie ma ulec zmianie, a wszelką wątpliwość pod tym względem usuwa właśnie przepis Art. 3, lit. a) zarysu.

Lecz także nasze młode ustawodawstwo polskie, nie przestrzegające dość ściśle granic dzielących sferę sądownictwa zwyczajnego z jednej, a sądownictwa dla spraw prawa publicznego z drugiej strony, pobudza w tym względzie do jaknajwiększej ostrożności i jasności. Wskażę tu choćby tylko na dekret o samorządzie miejskim (Dz. u. p. z roku 1919, poz. 140), który w art. 71 zawiera postanowienie, że „skargi na uchwały i zarządzenia władz miejskich, gwałcące prawa osób prywatnych lub instytucji społecznych, podlegają kompetencji sądów ogólnie państwowych”. Chociaż po bardzo ścisłych badaniach tego przepisu w związku z innemi dochodzi się do wniosku, że usta-

wodawca miał tu na myśli tylko stosunki prawno-prywatne, to przecież dykcja ta wywołała już obecnie liczne kontrawerzy, świadczące o potrzebie bardzo ścisłego i wyraźnego określenia zakresu działania sądownictwa administracyjnego. Dlatego też przepis Art. 3, lit. a) uważa się za wręcz konieczny.

Tam gdzie te granice zacierają się i powstaje między sądownictwem zwyczajnym a administracyjnym spór o właściwość, musi wkroczyć osobny Trybunał. Trybunał kompetencyjny. Takich sporów nie może być wiele, to też nie można myśleć o tworzeniu na ten cel osobnej Magistratury. Z drugiej strony nie można powierzać rozporządzenia takich sporów ani Sądowi Najwyższemu, ani też Trybunałowi administracyjnemu. Najwłaściwszem byłoby, by składał się w połowie z sędziów Sądu Najwyższego Trybunału administracyjnego i by przewodnictwo leżało kolejno w ręku prezesów tych dwóch sądów.

Nie mniej postanowienia Art. 3, lit. b) możnaby uważać na pierwszy rzut oka jako powtórzenie Art. 2, bo (możnaby argumentować) skoro wedle Art. 2 sądownictwo administracyjne rozstrzygać ma tylko o legalności i nie zaś także o celowości orzeczeń władz administracyjnych, to zbędne są postanowienia osobne, które mają wyraźnie jeszcze wykluczyć sprawy, należące do swobodnego uznania władz administracyjnych. Miano tu jednak na oku ten wzgląd, że Art. 3, zajmujący się wymienieniem spraw nie należących do zakresu działania sądownictwa administracyjnego, ale też nie mieszczących się w żadnym innem postanowieniu niniejszego zarysu, winien dla

uniknięcia niejasności, wymienić także sprawy inne, choćby pod inne artykuły podporządkować się dające, by w ten sposób wyczerpać wszystko to, co wedle zamiaru ustawodawcy ma być wyjęte z pod zakazu działania sądownictwa administracyjnego.

Odnosnie do postanowienia Art. 3, lit. c) podnieść wypada, że jakkolwiek mianowania na publiczne stanowiska służbowe należą do swobodnego uznania władzy administracyjnej, to orzecznictwo sądów administracyjnych nie może być wykluczone w tych wypadkach, w których funkcjonariusz publiczny występuje nie jako organ władzy publicznej, lecz jako indywiduum, a w szczególności w przypadkach, w których chodzi o prawo jego do wymiaru wynagrodzenia, do dyjet, poborów spoczynkowych, odpraw i t. d.

Art. 3, lit. d) wyłącza z pod właściwości sądownictwa administracyjnego sprawy należące do zakresu działania Ministerstwa dla spraw zagranicznych, wychodząc z tego założenia, że chodzi tu przeważnie o sprawy, dotyczące się stosunków międzynarodowych. Nie miałoby jednak żadnego uzasadnienia, gdyby się w tej grupie wyłączyło także sprawy, dotyczące się bądź roszczeń majątkowych, wynikających ze stosunku służbowego funkcjonariuszów, podlegających temu Ministerstwu, bądź pogwałceń praw politycznych obywateli państwa. Te dwa rodzaje spraw poddaje więc projekt niniejszy orzecznictwu sądownictwa administracyjnego.

Co do postanowienia tego art. 3, pod lit. e) podnieść należy, że zakres działania Ministerstwa dla

spraw wojskowych nie jest jeszcze ustalony. W każdym razie będą jednak do zakresu tego Ministerstwa należały, jak już i należą sprawy dotyczące organizacji siły zbrojnej, mobilizacji i działań wojennych oraz dyscyplinarne. Wyższe względy na dobro Państwa przemawiają za tem, by wszystkie te sprawy wyłączyć z pod orzecznictwa Sądu. Gdyby po ustaleniu zakresu działania tego Ministerstwa, okazało się, że prócz powyższych spraw należą doń dalsze sprawy, które z tych samych lub innych pobudek należałoby wyłączyć z pod orzecznictwa Najwyższego Trybunału administracyjnego, będzie to można uczynić dodatkowo. Należy tu także podkreślić, że tylko sprawy dyscyplinarne wojskowe wyłącza się z pod kompetencji Najwyższego Trybunału administracyjnego. Sprawy dyscyplinarne urzędników państwowych wyjątku zarys niniejszy z pod tej kompetencji, o ile sprawy te załatwione być mają z udziałem żywiołu sędziowskiego — wszystkie inne zaś podciąga pod kontrolę Najwyższego Trybunału administracyjnego ze względu na doniosłość tych spraw, wymagających bardzo ścisłej kontroli, mającej chronić pracowników państwowych przed nienależytym stosowaniem bardzo skomplikowanych postanowień pragmatyki służbowej.

Wreszcie wyjątku zarys niniejszy pod lit. f), art. 3 z pod orzecznictwa sądów administracyjnych sprawy policyjno-karne wogóle, które wedle bardzo odważnej interpretacji Ministerstwa Sprawiedliwości Konstytucja przydzieliła sądom zwyczajnym.

Przepisy, odnoszące się do postępowania przed

Najwyższym Trybunałem administracyjnym, unormowane w art. 6—23, mają na celu upojedyńczenie i przyspieszenie tego postępowania w porównaniu z postępowaniem w sprawach cywilnych, nienadającą się w niejednym kierunku do postępowania sądowno-administracyjnego, a nie wolno zapominać, że sądownictwo to nie może hamować aktów administracji państwowej, że zatem musi działać szybko, podług skróconego postępowania, nie może się zatem zadowolnić przepisami procedury cywilnej, które nie liczą się z temi wymogami sprawnie funkcjonującej administracji państwowej.

W związku z tem wskazać należy na postanowienie Art. 20 niniejszego zarysu, stanowiącego, że skarga do Trybunału administracyjnego nie wstrzymuje z reguły zaskarżonego zarządzenia lub orzeczenia, w pewnych wyjątkowych wypadkach obowiązującego jednak władzę administracyjną do wstrzymania wykonania swych zarządzeń.

Z przepisów proceduralnych zasługuje na osobną wzmiankę przede wszystkim Art. 8, lit. d). Wprowadzenie przymusu adwokackiego, względnie jego utrzymanie (bo wedle ustawy, obowiązującej obecnie w b. zaborze austriackim, przymus ten istnieje) jest pożądaną nie tylko ze stanowiska Trybunału, a to celem powstrzymania lub przynajmniej zmniejszenia napływu zażaleń nieuzasadnionych lub nienależących do orzecznictwa Trybunału, a także spraw drobnych, co by mogło spowodować zbytne obciążenie Trybunału i odbić się na sprawności orzecznictwa w innych ważniejszych sprawach, ale także w interesie sa-

mych stron; w braku bowiem przymusu adwokackiego przeważająca część ludności dostałaby się niezawodnie w ręce pokątnych pisarzy, dla których stworzenie sądownictwa administracyjnego w byłym zaborze rosyjskim stałoby się nowem polem działania o wprost niebywalej wydatności.

Nie można też pominąć milczeniem przepisu Art. 9 niniejszego zarysu. Artykuł ten ustanawia komplety sądzące. Komplety te mają w regule składać się z przewodniczącego i czterech sędziów. Komplety takie są w postępowaniu przed Najwyższym Trybunałem administracyjnym konieczne. Sprawy administracyjne wymagają bowiem ze względu na różnorodność ustawodawstwa administracyjnego, ciągle jego zmiany, uzupełnienia itd., daleko żywszej wymiany zdań w sądzących kompletach, aniżeli to jest możliwe w kompletach słabszych, wystarczających zaledwie dla spraw cywilnych i karnych, opierających się na kodeksach stałych i na szerokiej na ich tle stworzonej judykaturze. Zresztą w kompletach dla spraw cywilnych i karnych uczestniczy także prokurator, który dla spraw administracyjnych jest wręcz zbędny. Instytucja prokuratorów z dotychczasowem ich wyszkoleniem w dziedzinie ustawodawstwa cywilnego i karnego, byłaby nadto niewystarczającą i gdyby chciano wprowadzić prokuratorów dla spraw administracyjnych, musieliby oni być wyszkoleni na ustawodawstwie administracyjnym. To też i na tem miejscu muszę wskazać na to, że przepisy procedury cywilnej

nie odpowiadają wymogom sądownictwa administracyjnego.

Dalej należy podkreślić, że wedle Art. 25 członkom Trybunału przysnaje się wszelkie prerogatywy Sędziów zwyczajnych.

Co do ich kwalifikacji, to wymaga zarys niniejszy, by przynajmniej połowa ich powołaną była ze stanu sędziowskiego lub adwokackiego, posiadała zatem kwalifikację sędziów zwyczajnych, druga zaś połowa z grona urzędników wyszkolonych w administracji państwowej lub samorządowej. Tylko taki skład daje gwarancję bezstronności i trafności orzeczeń, mających być dyrektywą dla władz administracyjnych przy stosowaniu ustaw.

Wymóg, by Prezes był mianowany z grona tych sędziów, którzy przynajmniej dwa lata sprawują urząd sędziego Najwyższego Trybunału administracyjnego, jest uzasadniony ze względu na to, że Prezes Izby musi posiadać dokładną znajomość stosunków tego sądownictwa, doświadczenie co do kierunków judykatury, a wreszcie musi wogóle poznać wprzód tradycje Trybunału, kwalifikujące go na ten urząd, czego tylko po dłuższej praktyce przy samym Trybunale może nabyć. Na czas przejściowy stanowi Art. 32 pewne ułatwienie, podyktowane koniecznością.

Chociaż ustawa niniejsza myślana jest jako obowiązująca dla całego obszaru Państwa Polskiego, to wszechstronne wprowadzenie jej na całym obszarze nie jest na razie możliwe. Kraje z pod zaboru pruskiego posiadają swe własne sądownictwo administracyjne, oparte na zupełnie odmiennym ustroju

administracji i dlatego właśnie nie dające się żadną miarą zużytkować w reszcie obszarów Państwa Polskiego; jest ono nadto kosztowne i dostosowane do znacznie wyższej oświaty szerokich warstw społeczeństwa. Zarys niniejszy nie mogąc się z jednej strony dostosować do tamtejszych warunków, z drugiej zaś strony nie chcąc burzyć tego sądownictwa w tak znacznej części Państwa Polskiego sprawnie funkcjonującego, pozostawia je narazie nienaruszone, w tem przeświadczeniu, że prędzej czy później unifikacja administracji państwowej musi nastąpić, a wtedy i zupełna jednolitość sądownictwa administracyjnego da się przeprowadzić.

By jednak nie utrudniać unifikacji ustawodawstwa administracyjnego i tam, gdzie są ustawy obowiązujące w całej Polsce, nie dopuszczać rozbieżności judykatury sądownictwa administracyjnego, stara się zaraz zapobiec temu przelewając już teraz atrybucje Najwyższego Trybunału administracyjnego w Berlinie na Najwyższy Trybunał administracyjny w Warszawie. W tym ostatnim Trybunale ma być z chwilą wejścia w życie uchwalić się mającej ustawy o sądownictwie administracyjnem w Polsce to sądownictwo zjednoczone, by przynajmniej na podstawie ustaw, wszystkie części Państwa Polskiego obowiązujących działać jednolicie i konsekwentnie.

Nie można wreszcie pominąć wskazania na to, że wskutek postanowień Art. 24, alin. 3 i 34 część agend dotychczas spoczywających w ręku Ministra Sprawiedliwości przejść ma na Radę Ministrów; wypływa to z natury rzeczy, gdyż tylko tu zjednoczone są agen-

dy administracji Państwowej, interesowanej co do ustroju i działalności sądownictwa administracyjnego.

Że zaś wedle Art. 29 czynności Najwyższego Trybunału administracyjnego rozpocząć się mają dopiero w trzy miesiące po ogłoszeniu ustawy, wypływa z konieczności przeprowadzenia potrzebnych zarządzeń przygotowawczych, które dopiero z chwilą ogłoszenia ustawy zapoczątkowane być mogą.

Art. 32 ma na celu ograniczenie czynności Najwyższego Trybunału administracyjnego w pierwszych chwilach jego powstania; zachodzi bowiem uzasadniona obawa, iż napływ zażaleń, dotyczących lat dawniejszych zaraz w pierwszych czasach powstania Najwyższego Trybunału administracyjnego byłby tak znaczny, że wymagałby bardzo wydatnego uposażenia tego Trybunału w siły sędziowskie, na co Skarb Państwa w obecnych stosunkach narażony być nie może.

Zarys niniejszy nie wyczerpuje całego obszaru, należącego do Sądownictwa dla spraw prawa publicznego. Należą tu bowiem bez kwestji także protesty przeciw aktom wyborczym do Sejmu.

Obecnie sprawy te oddane są orzecznictwu Sądu Najwyższego, a ustawa konstytucyjna nie zmieniła tego stanu. Można będzie zaradzić temu dopiero przy sposobności rewizji Konstytucji, to też zarys niniejszy kwestję tę pozostawia na uboczu.

Uzasadnienie przedłożenia Rządowego.

Projektowana Ustawa o Najwyższym Trybunale administracyjnym jest częściowem urzeczywistnieniem nakazu, zawartego w art. 73 Konstytucji 17 marca 1921 r.

Przewidziana w artykule tym instytucja sądownictwa administracyjnego istnieje we wszystkich prawie współczesnych państwach. W porównaniu z sądownictwem zwykłym, sądownictwo administracyjne powstało stosunkowo niedawno i wytworzyło w rozwoju swym kilka odmiennych typów, różniących się między sobą zarówno organizacją, jak zakresem i trybem działania. Istnieją jednak ustroje państwowe, zajmujące pierwszorzędne miejsce pod względem organizacji i praworządności, które odrębnego od sądów zwykłych sądownictwa administracyjnego nie posiadają. Zależy to od dróg rozwoju historycznego państwa, jak również od zasad podstawowych jego konstytucji, zwłaszcza od ustosunkowania wzajemnego władz sądowej i wykonawczej, a poniekąd nawet i ustawodawczej.

Do państw, nie posiadających odrębnego sądownictwa administracyjnego, należą Anglja i Stany Zjednoczone Ameryki Północnej.

W Anglii czynności administracji ulegają za-
skarżeniu przed sądy zwykłe, poczynając od sądu po-
koju. Należy jednak mieć na uwadze, że nie istnieje
również w Anglii rozgraniczenie ściśle pomiędzy wła-
dzą sądową a administracyjną, jak w innych pań-
stwach konstytucyjnych. Sądy pokoju sprawują tam
prócz funkcji sędziowskich również i administrację
w szerokim zakresie.

W Stanach Zjednoczonych A. P. władza
sądów zwykłych ma jeszcze szersze prerogatywy. Do
władzy sądowej należy tutaj ochrona praw obywatel-
skich nie tylko przeciwko władzom wykonawczym,
ale nawet i władzy prawodawczej. W roku 1816 sąd
Najwyższy przyjął zasadę, że do niego należy prawo
orzekania w ostatniej instancji co do zgodności aktu
prawodawczego z konstytucją, przepis taki jest nie-
ważny i sądy nie mają obowiązku go stosować. Wo-
bec takiego stanowiska władzy sądowej — sądo-
wnictwo administracyjne w zasadzie w Stanach Zjed-
noczonych z pewnemi wyjątkami nie istnieje i akty
administracyjne, naruszające prawa obywateli, za-
skarża się przed sądy zwykłe.

Francja stanowi przeciwieństwo do krajów an-
glosaskich co do wzajemnego ustosunkowania władz
sądowej i administracyjnej i posiada najstarsze są-
downictwo administracyjne. Punktem wyjścia była
tutaj zasada jak najściślejszego podziału władz są-
dowej i wykonawczej. Poczynając od roku 1790, kil-
kakrotnie powtarzano w drodze prawodawczej naj-
bardziej kategoryczny zakaz sądownictwu mieszania
się w jakibądź sposób do zarządzeń administracyj-

nych lub pociągania urzędników administracyjnych do odpowiedzialności sądowej z powodu ich czynności służbowych. Jedynym środkiem prawnym pokrzywdzonego w swych prawach obywatela była skarga do władzy przełożonej lub nawet w ostateczności do króla lub ciała prawodawczego. Stopniowo rozstrzyganie sporów administracyjnych przeszło do „rad prefektury“, jako sądów administracyjnych niższych i do Rady Stanu, jako naczelnego wydziału administracyjnego. Rada Stanu wydawała początkowo (do r. 1872) orzeczenia jako opinię, ulegające zatwierdzeniu władzy najwyższej. Obecnie, orzekając w charakterze instancji decydującej, nie utraciła jednak charakteru instytucji raczej administracyjnej aniżeli sądowej w ścisłym znaczeniu tego wyrazu. Formy procesu sądowo-administracyjnego służyć mają tylko dla ułatwienia władzy wydania decyzji słusznej w każdym bądź razie, gdy chodzi o spór z władzą, nie może być rozstrzygnięcia ze strony kogoś trzeciego (sądu), stojącego poza tą władzą.

Stosownie do takiego punktu wyjścia do kompetencji sądownictwa administracyjnego we Francji należą w zasadzie nie tylko spory o legalność aktów administracyjnych, ale wogóle wszelkie niemal spory, w których stroną jest władza administracyjna, nie wyłączając nawet sporów na tle umów, zawartych przez władze administracyjne. Właściwość przedmiotowa sądów administracyjnych jest zresztą reglamentowana we Francji w sposób kazuistyczny i nie da się ująć ściśle w jednej formule. W każdym

brać razie przedmiot sądownictwa administracyjnego stanowią tylko te sprawy, w których władza administracyjna jest uprawniona do działania pod warunkiem nienaruszania praw podmiotowych obywateli; sądownictwo administracyjne broni więc tych praw podmiotowych.

Prusy. Sądownictwo administracyjne rozwinęło się w Prusach łącznie z reformami w organizacji administracji, w okresie 1872—1883 r.

Podział kompetencji pomiędzy sądownictwem zwykłym a administracyjnym opiera się tutaj nie na zasadzie podziału władz sądowej i administracyjnej, jak we Francji, lecz na różnicy pomiędzy prawem prywatnym a publicznym. Celem procesu administracyjnego jest urzeczywistnienie obiektywnej normy prawa publicznego, a nie ochrona praw podmiotowych obywateli. Ustawodawstwo pruskie nie stawia jednak ogólnej zasady, że proces administracyjny jest dopuszczalny, ilekroć normę prawa administracyjnego naruszono, ale podobnie, jak ustawodawstwo francuskie, wylicza przypadki, w których osoba interesowana może wnieść skargę administracyjną.

Sądownictwo administracyjne w Prusach sprawują: wydziały powiatowe i miejskie *Kreisausschuss* i *Stadtausschuss* (w miastach ponad 25.000 mieszkańców), wydziały okręgowe *Bezirksausschuss* i wyższy sąd administracyjny *Oberverwaltungsgericht*.

Austria. Celem sądownictwa administracyjnego, podobnie jak we Francji, i w przeciwieństwie do Prus, ma być ochrona nie prawa publicznego, lecz

prawa indywidualnych jednostek wobec państwa. Gdzie władza działa na mocy swobodnego uznania, gdzie niema pogwałcenia praw indywidualnych, lub obciążenia, nie opartego na prawie, chociażby istniało naruszenie interesów — tam sądownictwo administracyjne nie ingeruje.

Ustawodawstwo austriackie nie wylicza spraw, należących do właściwości sądów administracyjnych, a poprzestaje na ustaleniu powyższej zasady i wyliczeniu spraw, wyłączonych z pod orzecznictwa sądu administracyjnego.

Sądownictwo administracyjne ma charakter ściśle kasacyjny; rozpoczyna swą działalność po wyczerpaniu instancji administracyjnych i sprawowane jest w jedynej instancji przez Izbę sądowo-administracyjną (*Verwaltungsgerichtshof*). Zasady procedury są z pewnemi zmianami analogiczne do ustawy postępowania cywilnego.

W Polsce funkcje Trybunału administracyjnego dla spraw b. dzielnicy austriackiej sprawuje Izba IV Sądu Najwyższego, orzekająca również i w tych nielicznych wypadkach, w których polskie ustawy ogólnopństwowe przewidują skargę do Sądu Najwyższego od orzeczeń władz administracyjnych (dot. o samorządzie miejskim), lub instytucji o charakterze sądowo-administracyjnym (Komisje ziemskie).

W b. dzielnicy pruskiej istniejąca tam organizacja i zakres działania sądów administracyjnych uległy tej jedynie zmianie, że atrybucje Najwyższego Sądu administracyjnego w Berlinie mocą art. 17 ustawy z dnia 1 sierpnia 1914 r. (Dz. Pr. z r. 1919 nr.

64, poz. 385) zostały przekazane Sądowi Nadziemiańskiemu w Poznaniu.

O istnieniu i charakterze ogólnopństwowego sądownictwa administracyjnego przesądza art. 73 Konstytucji 17 marca 1921 r.

Z treści art. 73 wynikają następujące cechy zasadnicze, które nasze sądownictwo administracyjne posiadać winno:

- 1) Konstytucja nakazuje powołanie sądownictwa administracyjnego „do orzekania o legalności aktów administracyjnych“. Wynika stąd, że nasze sądownictwo administracyjne nie może być, tak jak francuskie, lub w niższych swych stopniach — pruskie, albo — jak angielskie sądy pokoju — powołaniem nie tylko do rozstrzygania sporów powstałych na tle czynności administracyjnych, lecz również i do wykonywania w pewnym zakresie samej administracji, ale przeciwnie, na wzór austriackiego Trybunału administracyjnego, lub niemieckiego Najwyższego Sądu administracyjnego, powinno zachować charakter tylko sądowy, czyli nie wydając w żadnym wypadku zarządzeń, lub orzeczeń administracyjnych, ograniczyć swe zadanie li tylko do orzekania o legalności już zapadłych decyzji (zarządzeń i orzeczeń) administracyjnych.
- 2) Sądownictwo administracyjne winno opierać się na współdziałaniu czynnika obywatelskiego i sędziowskiego.
- 3) Skoro Najwyższy Trybunał administracyjny ma

stanać na czele organizacji sądownictwa administracyjnego, wtedy organizacja ta powinna być przynajmniej dwustopniową.

Wcielenie w życie wszystkich tych zasad już w chwili obecnej napotykałoby bardzo poważne, oniemal nie dające się przezwyciężyć przeszkody.

Brak wykwalifikowanych sił, stojący na przeszkodzie obsadzeniu najkonieczniejszych posterunków przy istniejących już władzach sądowych i administracyjnych, brak, który niewątpliwie stanie się jeszcze dotkliwszym w miarę rozwoju ekonomicznego Państwa, dalej znaczne koszty, jakie musiałoby pociągnąć za sobą tak rozgałęzione sądownictwo, wreszcie niemożliwość organizacji sądów administracyjnych niższych stopni w chwili, w której ustrój władz administracyjnych, nie jest jeszcze przeprowadzony i ciągle podlega zmianom — oto główne przeszkody, które jeszcze szereg lat nie pozwolą w całości przeprowadzić systemu sądowno-administracyjnego.

Również i wykonanie żądania konstytucji co do współudziału żywiołu obywatelskiego w tem sądownictwie wymaga poprzedniego przeprowadzenia i ustalenia organizacji władz administracyjnych w kierunku, wskazanym w art. 66 Konstytucji; pozatem udział czynnika obywatelskiego w sądownictwie administracyjnym może być pożytecznym i odpowiadać swemu celowi tylko w niższych sądowno-administracyjnych instancjach, powołanych zarówno do ustalania stanu faktycznego, jak stosowania prawa. Natomiast, gdy chodzi nie o stwierdzenie istnienia, lub nieistnienia faktu, lecz tylko o ustalenie i ocenę sto-

sunku prawnego oraz zastosowanie doń ściśle określonych i wykluczających niemal zupełnie swobodne uznanie norm prawnych — udział czynnika obywatelskiego mijałby się ze swem przeznaczeniem.

Tembardziej zbędnym byłby on w instancji ściśle kasacyjnej, t. j. powołanej wyłącznie do interpretowania i przestrzegania prawa i nie badającej faktów.

Obydwie tedy te kwestje, t. j. wielostopniowość sądownictwa administracyjnego i udział w niem czynnika obywatelskiego są ze sobą ściśle związane i obydwa te wskazania Konstytucji mogą być urzeczywistnione tylko łącznie.

Ze sprawą rozwoju sądownictwa administracyjnego czyli innemi słowy, z kwestją powołania szeregu sądów administracyjnych różnego stopnia, albo też ograniczenia się na razie do utworzenia jednej instancji sądowo-administracyjnej łączy się bezpośrednio sprawa jej zakresu działania zarówno co do rodzaju spraw, podpadających jej orzecznictwu, jak i co do sposobu i zakresu, w jakim każda sprawa ma być rozpoznawana.

„Legalność“, o której ma orzekać sądownictwo administracyjne, może być pojmowana dwojako. Wszak i sądy zwykłe, kiedy rozstrzygają merytorycznie bądź to o karalności lub niekaralności inkryminowanego czynu i badają w tym celu możliwie wszechstronnie stan faktyczny sprawy, bądź też gdy sprawdzają przedstawione przez strony dowody w sporze cywilnym i w jednym wypadku i drugim orzekają ostatecznie — sąd karny o legalności czynu, sąd cywilny o legalności żądań stron. To jest szersza wy-

kładnia pojęcia: „orzekanie o legalności“. Ścisłejsza natomiast łączy z tem pojęciem tylko orzekanie o tem, czy przepisy prawa zostały właściwie pojęte i zastosowane do danych faktycznych, ustalonych przez inną instancję, a nie podlegających już sprawdzeniu przez instancję w tem znaczeniu „orzekającą o legalności“.

Rozróżnienie to jest możliwe i w zastosowaniu do sądownictwa administracyjnego. I przy rozstrzyganiu o legalności orzeczenia, lub zarządzenia administracyjnego, instancja sądowo-administracyjna w zasadzie może bądź badać wszystkie okoliczności faktyczne, które spowodowały zaskarżony akt administracyjny, towarzyszyły jego wydaniu, lub nawet zostały przezeń spowodowane, bądź też opierając się na ustaleniach, otrzymanych w innej drodze, może ograniczyć się do sprawy właściwego zastosowania do tego materiału faktycznego przepisów prawnych, sprawdzając jedynie czy materiał ten został skompletowany z zachowaniem przewidzianego przez prawo trybu postępowania.

Nie ulega wątpliwości, że dla jednego w całym państwie Trybunału administracyjnego — rozpoznanie spraw, połączone z ustaleniem stanu faktycznego, zbieraniem i sprawdzaniem dowodów, byłoby zadaniem nie tylko niepomiernie uciążliwym, ale niemal niewykonalnym, powodując zarazem niemięjsze trudności dla samych stron. Zdaje się przeto, że nieuniknioną konsekwencją poprzestania narazie na utworzeniu jednego tylko Trybunału administracyj-

nego musi być uznanie go za instancję o charakterze wyłącznie kasacyjnym.

Zbieranie materiału faktycznego powinno więc być pozostawione całkowicie instancjom poprzedzającym, czyli w danym wypadku — organom władzy ściśle administracyjnym.

Z zasady, że Najwyższy Trybunał administracyjny ma być instytucją, orzekającą o legalności aktów administracji, nie zaś czynnikiem tej administracji, odpowiedzialnym za jej kierunek, wynika dalej, że nie może on być sędzią celowości aktów administracyjnych, gdyż nie dałoby się to pogodzić z odpowiedzialnością rządu i poszczególnych ministrów za bieg spraw państwowych.

Z tego samego powodu z pod orzecznictwa Trybunału wyjęte być muszą sprawy, w których władze administracyjne są uprawnione do rozstrzygania wedle swobodnego uznania, o tyle jednak tylko, o ile działanie władzy zarówno pod względem formalnym, jak i co do swej treści nie wyszło poza granice, ustawą temu uznaniu zakreślone.

Jakkolwiek wreszcie wykonywanie administracji musi być zasadniczo obcem Najwyższemu Trybunałowi administracyjnemu, nie mniej przeto nie licowałoby z jego powagą, ani nie odpowiadałoby jego przeznaczeniu, gdyby orzeczenia jego nie miały mocy obowiązującej dla władz administracyjnych, lub mogły być przez nie pomijane przez powstrzymanie się od wydania zarządzeń w sprawach, rozstrzygniętych przez Trybunał nie po myśli władzy.

Art. 1.

Treść tego artykułu została uzasadniona w uwagach wstępnych. Co do ostatniego ustępu, to rozciąga on, dla uniknięcia możliwych nieporozumień, na Najwyższy Trybunał Administracyjny zasadę, wprowadzoną w art. 81 Konstytucji dla sądów zwykłych.

Art. 2.

Również podkreśla charakter Najwyższego Trybunału administracyjnego, jako instytucji sądowej, nadając mu atrybucje wskazane w art. 77 Konstytucji; pozatem, ze względu na publiczno-prawny charakter spraw jemu podległych, nadaje Trybunałowi prawo i obowiązek czuwania nad swoją właściwością „z urzędu“, t. j. nawet bez zakwestjonowania jej przez strony. Przepis ten nie przesądza o możliwości sporów kompetencyjnych z sądami zwykłymi, którą to sprawę załatwi osobna ustawa o Trybunale kompetencyjnym (art. 86 Konstytucji).

Art. 3.

W przeciwieństwie do systemu pruskiego, francuskiego i na wzór ustawy austriackiej właściwość Najwyższego Trybunału administracyjnego określa się nie przez wyliczenie spraw do niej należących, lecz przez ustanowienie zasad ogólnych (art. 1 i 9 projektu) oraz przez wskazanie w artykule niniejszym spraw z pod orzecznictwa jego wyjętych.

Pod lit. a) tego artykułu rozgranicza projekt niniejszy sądownictwo zwyczajne i szczególne od są-

downictwa administracyjnego. Sprawy, należące do właściwości sądów zwyczajnych lub zastępujących je sądów szczególnych, jak duchownych, wojskowych, skarbowych-karnych, z natury rzeczy usuwają się z pod orzecznictwa Trybunału administracyjnego. Są to przedewszystkiem sprawy, co do których orzekają nie władze administracyjne, lecz sądy, a do takich należą w pierwszym rzędzie sprawy cywilne i sprawy karne, ogólnemi ustawami sądowemi przekazane sądom zwyczajnym. Należą tu także sprawy, dotyczące się stosunków prywatno-prawnych państwa lub jednostki samorządowej nawet w takim razie, gdy do orzekania w pierwszym rzędzie powołane są władze administracyjne, w takich bowiem sprawach zapadłe decyzje władz administracyjnych nie mają charakteru aktu publicznego, lecz są jedynie objawieniem woli Państwa lub jednostki samorządowej, w której imieniu władza występuje, ulegają więc zażaleniu przed sądem zwyczajnym. Wreszcie należą tu niektóre sprawy natury publiczno-prawnej, z mocy specjalnych ustaw poddane orzecznictwu nie władz administracyjnych, lecz sądów zwyczajnych. Są to (w byłym zaborze austriackim) skargi o odszkodowanie z powodu bezprawnego zasądzenia (ust. z 21 marca 1918 r. Dzun. nr. 109) i skargi o odszkodowanie z powodu zarządzenia aresztu śledczego (ust. z 18 sierpnia 1918 r. dzup nr. 318). Co do tych spraw wynika już z brzmienia art. 1, że nie należą one do właściwości Najwyższego Trybunału. W szczególności wspomniane właśnie skargi o odszkodowanie z tytułu publiczno-prawnego już z tego powodu,

że w sprawach tych nie orzekają władze administracyjne. Wyraźne zaznaczenie, że „sprawy należące do właściwości sądów zwyczajnych lub szczególnych” wyjęte są z pod orzecznictwa Trybunału, pożądane jest jednak ze względów praktycznych; taki bowiem wyraźny przepis, uwalniający interesowanych od trudu zastanawiania się nad ścisłą interpretacją art. 1, zdoła nieraz zapobiec zażaleniom, nienależącym do kompetencji Trybunału, a w razie wniesienia takiego zażalenia, uprości Trybunałowi odrzucenie go.

Umieszczenie takiego wyraźnego przepisu jest jeszcze z innego powodu wskazane. W byłym zaborze austriackim władze administracyjne powołane są do orzekania w niektórych sprawach natury prywatnoprawnej, gdzie atoli wchodzi w grę także interes publiczny; są to spory między posiadaczami uprawnień wodnych, posiadaczami przywilejów (marki ochronne). W tych sprawach strony interesowane mają obecnie po zapadnięciu ostatecznej decyzji władzy administracyjnej, dwie drogi. Jeżeli sądzą, że ta decyzja narusza ich prawo, mogą wnieść zażalenie do Trybunału administracyjnego, który ma zbadać i orzec, czy decyzja władzy administracyjnej sprzeciwia się ustawie (art. 15, ust. 2 z 21 października 1867 dzup. nr. 14 i z 22 października 1875 dzup. nr. 36 z roku 1876). Oprócz tego może ten, czyje prawa prywatne decyzją władzy administracyjnej zostały naruszone, na zwykłej drodze prawa szukać pomocy przeciw drugiej stronie (art. 15 ust. 1 ustawy z 21 października 1867 dzup. nr. 144).

Nadmienić należy, że w punkcie a) art. 3 mieści

się implicite wyłączenie z pod orzecznictwa Najwyższego Trybunału Administracyjnego również i kar-nych orzeczeń władz administracyjnych, gdyż te na mocy art. 72 Konstytucji należeć mają do właści-nych sądów; sprawa odwołań od tych orzeczeń win-na być załatwiona w drodze osobnej ustawy.

Postanowienia art. 3 b) możnaby uważać za pierw-szy rzut oka jako powtórzenie art. 1; możnaby argu-mentować, skoro wedle art. 1 sądownictwo admini-stracyjne rozstrzygać ma tylko o legalności, nie zaś także o celowości orzeczeń władz administracyjnych, to zbędne są postanowienia osobne, które mają wy-raźnie jeszcze wykluczać sprawy należące do swo-bodnego uznania władz administracyjnych. Miano tu jednak na oku ten wzgląd, że art. 3, zajmujący się wymienieniem spraw, nienależących do zakresu dzia-łania sądownictwa administracyjnego, ale też nie mieszczących się w żadnym innem postanowieniu ni-niejszego projektu, winien dla uniknięcia mejasności wymienić także sprawy inne, choćby pod inne arty-kuly podporządkować się dające, by w ten sposób wyczerpać wszystko to, co wedle zamiaru ustawo-dawcy ma być wyjęte z zakresu działania sądowni-ctwa administracyjnego.

Odnosnie do postanowienia art. 3 c) podnieść wy-pada, że jakkolwiek mianowania na publiczne stano-wiska służbowe należą do swobodnego uznania wła-dzy administracyjnej, to orzecznictwo sądów admini-stracyjnych nie może być wykluczone w tych wy-padkach, w których funkcjonariusz publiczny wystę-puje nie jako organ władzy publicznej, lecz jako in-

dywiduum, a w szczególności w przypadkach, w których chodzi o prawo jego do wymiaru wynagrodzenia, do djet, poborów spoczynkowych, odpraw itd.

Art. 3 d) wyjmuje z pod właściwości sądownictwa administracyjnego sprawy należące do zakresu działania Ministerstwa Spraw Zagranicznych, w których chodzi o sprawy reprezentacji państwa i obywateli wobec państw i władz obcych; oczywiście nie będzie to dotyczyło spraw, wpływających z roszczeń majątkowych, wynikających ze stosunku służbowego funkcjonarjuszów tego Ministerstwa, bądź pogwałceń politycznych praw obywateli państwa. Te sprawy będą podlegały orzecznictwu sądownictwa administracyjnego.

Co do postanowień art. 3 e) podnieść należy, że wyższe względy na dobro Państwa przemawiają zatem, by wszystkie sprawy dotyczące organizacji siły zbrojnej, mobilizacji i działań wojennych wyłączyć z pod orzecznictwa Sądu.

Wreszcie wyjmuje projekt niniejszy w p. f) z pod orzecznictwa Najwyższego Trybunału administracyjnego sprawy dyscyplinarne, a to ze względu, iż orzecznictwo zostało unormowane w sposób odmienny w ustawach o służbie państwowej.

Art. 4.

Ogólna zasada, że zaskarżenie do Najwyższego Trybunału administracyjnego nie wstrzymuje wykonania aktu administracyjnego, jest konieczna dla zapewnienia należytej sprawności administracji; prawa

skarżącego są w miarę możności zawarowane włożeniem na władzę obowiązku wstrzymania wykonania, gdy względy publiczne nie stoją temu na przeszkodzie, a skarżącemu grozi szkoda niepowetowana.

Art. 5.

Uzasadnienie podano w uwagach wstępnych.

Art. 6.

Zawiera zasadnicze podstawy organizacji i składu Najwyższego Trybunału administracyjnego. Ustawa ta nie przesądza liczebności składu, w rozumieniu, iż ta ustalona być może tylko w drodze doświadczenia i może się zmieniać w miarę potrzeby. Podział na Izby wydaje się koniecznym ze względu na dzielnicowe różnice w ustawach, które stosować ma Trybunał; wydziały w łonie poszczególnych Izb odpowiadałyby rzeczowym kategorjom spraw (np. sprawy skarbowe, sprawy administracji ogólnej itd.).

Z natury zadań Trybunału wynika, że członkami jego mogą być osoby posiadające wykształcenie prawnicze; ponadto połowa liczby sędziów winna posiadać kwalifikacje na urząd sędziowski. Zastrzeżenie to ma na celu nadać działalności Trybunału cechy sądu w ścisłym znaczeniu, nie ulega zaś wątpliwości, że do sprawowania sądownictwa bardziej przygotowani są zawodowi sędziowie i osoby na urząd sędziowski kwalifikowane, aniżeli inni prawnicy, najbardziej nawet doświadczeni w działalności administracyjnej. Ta ostatnia zaś grupa prawników wnieść

winna do Trybunału swoją znajomość przepisów i spraw administracyjnych.

Zrównanie członków Trybunału z członkami Sądu Najwyższego co do stanowiska i uposażenia odpowiada powadze tworzonej instytucji i konieczne jest dla zapewnienia należytego jej składu.

Zastrzeżenie, ażeby prezesi byli mianowani z grona tych sędziów, którzy przynajmniej dwa lata sprawują urząd sędziego Najwyższego Trybunału administracyjnego, uzasadnia względ na to, że prezesi powinni posiadać dokładną znajomość stosunków tego sądownictwa, doświadczenie co do kierunków judykatury, a wreszcie tradycje trybunału. Na czas przejściowy stanowi art. 38 pewne ułatwienie, podyktowane koniecznością.

Mianowanie sędziów z pośród kandydatów, wybieranych przez sam Trybunał, ma na celu możliwie gwarantować zapewnienie mu należytego co do kwalifikacji osobistych składu.

Zasiągnięcie opinii pierwszego prezesa przy mianowaniu prezesów wynika z odpowiedzialności pierwszego prezesa za całokształt działalności Trybunału.

Art. 7.

Wykształcenie prawnicze sekretarzy i podsekretarzy Trybunału potrzebne jest dla należytej i koniecznej pomocy biurowo-kancelaryjnej. W razie niemożności znalezienia potrzebnej liczby kandydatów, mogą być mianowani pełniący obowiązki sekretarzy lub podsekretarzy z pośród personelu kancelaryjnego.

Uprawnienia pierwszego prezesa względem sekre-

tarjatu i kancelarji wynikają z niezawisłości Trybunału od innych władz państwowych.

Art. 8.

Mimo swych praw nadzoreczych względem całego Trybunału, pierwszy prezes nie może posiadać władzy służbowej w stosunku do poszczególnych sędziów i prezesów; władzą tą jest tylko zgromadzenie ogólne Trybunału.

Art. 9.

Uzasadnienie podano w uwagach wstępnych.

Art. 10.

Ograniczenie zaskarżalności aktów administracyjnych określonym terminem jest potrzebne dla nadania koniecznej stałości stosunkom prawnym, związanym z temi aktami.

Jakkolwiek skierowywanie skarg, na wzór instancji sądowych za pośrednictwem tej władzy, której zarządzenie się zaskarża, wydaje się dogodniejszym dla stron, to jednakowoż przy tym systemie trudno by się zabezpieczyć przed możliwością, przetrzymywania skarg przez zainteresowane władze, które są w procesie sądowo-administracyjnym stroną, nie zaś tylko instancją — jak sądy w postępowaniu sądowym.

Ze względu na to, iż zarządzenia i orzeczenia administracyjne nie zawsze są doręczane osobom interesowanym, a w pewnych wypadkach faktyczne wykonanie może nawet nastąpić przed doręczeniem, termin skargi liczy się od doręczenia lub też od dnia, w któ-

rym osoba interesowana powzięła o akcie administracyjnym wiadomość w drodze urzędowej.

Art. 11.

Ma na celu obronę praw tych, które są zainteresowane w rozstrzygnięciu sprawy, wytaczanej przez skarżącego. Ostatni ustęp artykułu, jakkolwiek tworzy pewien wyłom w zasadzie postępowania spornego (*ne eat judex ultra petita partium*) ma jednak ten właśnie cel na oku.

Art. 12.

Przymus adwokacki co do wnoszenia skargi zastosowano względem osób prywatnych, wzorując się na analogicznych przepisach co do skarg kasacyjnych w procesie cywilnym i w celu obrony stron przed t. zw. pokątnymi doradcami, gdyż wobec charakteru spraw, należących do właściwości Najwyższego Trybunału Administracyjnego, trudno przypuścić, aby dużo osób było w stanie przy redagowaniu skarg obejść się bez takiej, lub innej pomocy fachowej.

Art. 13, 14 i 15.

Wskazują wymogi formalne, którym winna odpowiadać skarga; przytem w art. 14 jest mowa o kaucji, którą należy złożyć przy wnoszeniu skargi. Wprowadzenie kaucji ma na celu ograniczenie pienactwa.

Art. 16.

Ustęp 1 tego artykułu ma na celu uwolnienie Trybunału od nieprodukcyjnej pracy rozstrzygania w try-

bie rozprawy skarg oczywiście nienadających się do uwzględnienia. Dostateczne, ze względu na powagę instytucji, zabezpieczenie interesu stron przeciwko nieuzasadnionemu stosowaniu tego przepisu stanowi przepis, zawarty w ustępie trzecim art. 20, gdyż w razie wątpliwości, Trybunał może skierować sprawę na drogę rozprawy.

Zawiadomienie władzy o odrzuceniu skargi jest potrzebne ze względu na treść art. 4, mianowicie dla uchylenia wstrzymania wykonalności orzeczenia lub zarządzenia, o ile wstrzymanie zostało udzielone.

Art. 17 i 18. 15, 16

Określają czynności przygotowawcze, poprzedzające rozprawę i mające na celu skompletowanie materiału, potrzebnego do wszechstronnego oświetlenia sprawy.

Art. 19. 17

Możliwość wyłączenia części aktów od przeglądu stanowi niewątpliwie znaczne ograniczenie praw skarżącego. Przepis ten jednak wydaje się koniecznym zarówno ze względu na charakter spraw, jakie mogą być przedmiotem rozpraw w Najwyższym Trybunale administracyjnym, jakoteż z tego względu, że akta, które władze administracyjne na mocy art. 17 obowiązane są przedstawić do sprawy, w przeciwieństwie np. do akt śledztwa wstępnego — nie stanowią materiału zbieranego i opracowanego pod kątem widzenia przyszłej jawnej rozprawy, zawierać więc mogą nie tylko to, co dla oświetlenia rozstrzyganej spra-

wy ma znaczenie, lecz i dane zupełnie nawet z nią niezwiązane. Przy braku więc przepisu zawartego w artykule niniejszym, nie byłyby wykluczone wypadki wnoszenia skarg do Trybunału w wyłącznym celu zapoznania się tą drogą z aktami, stanowiącemi tajemnicę państwową. Z drugiej strony, interes skarżącego, jako strony w procesie, łatwo może być zabezpieczony przez ustalenie ze strony samego Trybunału na rozprawie tych okoliczności faktycznych, zawierających się w wyłączonej od przeglądu części aktów, które mają być wzięte pod uwagę przy wydaniu wyroku. W każdym razie władza tylko wskazuje akta, których wyłączenia od przeglądu sobie życzy, decyzyja zaś w tym względzie należy całkowicie do Trybunału.

Art. 20 do 24. 18-23

Określają tryb rozpraw i rozpoznawania spraw w Najwyższym Trybunale administracyjnym.

Normalnym trybem rozpoznawania sprawy jest rozprawa publiczna; wyjątek stanowią posiedzenia niejawne, na których bądź załatwia się czynności przygotowawcze i poprzedzające rozprawę (art. 16 i ustęp 3 art. 20), bądź rozstrzyga zasadnicze kwestje prawne lub sprawy wewnętrzne samego Trybunału, bądź wreszcie rozstrzyga się sprawy bez udziału stron lub tylko bez obecności publiczności, a to albo ze względu na interes publiczny (art. 22), albo też na życzenie stron (art. 20 ustęp 3). Ten ostatni przepis ma na celu uniknięcie ciężkiego względnie aparatu rozprawy publicznej przy rozstrzyganiu spraw, w których byłby on zupełnie zbędnym np. gdy chodzi o za-

stosowanie do szeregu wypadków interpretacji zasadniczo już przyjętej i ustalonej przez Trybunał; skoro żadna ze stron nie dąży do jej zmiany i nie domaga się rozprawy, przeprowadzenie jej byłoby zupełnie niepotrzebną stratą czasu i przyczyniłoby się tylko do zahamowania pracy Trybunału, ze szkodą dla biegu innych spraw.

Co do samej rozprawy to zastępcami stron prywatnych mogą być jedynie adwokaci, dla tych powodów, dla których wprowadzono przymus adwokacki przy wnoszeniu skarg. Strona zresztą może bronić sprawy osobiście, lub w razie udowodnionego ubóstwa — otrzymać zastępcę z urzędu (art. 21) niestawiennictwo stron rozprawy nie wstrzymuje (art. 23); t. zw. policję posiedzenia prowadzi przewodniczący, którego uposażono w odpowiednią władzę karania, z zastrzeżeniem zresztą odwołania do Trybunału (art. 24).

Art. 25. 24

Wyjaśnienie zasady, wyrażonej w tym artykule, podano w uwagach wstępnych; jest ona logicznym wynikiem kasacyjnego charakteru Trybunału. Zastrzeżenie, że w razie nieprzedstawienia przez władze aktów Trybunał rozstrzyga na podstawie stanu faktycznego, przedstawionego w skardze i na rozprawie, stanowi konieczną sankcję nakazu zawartego w art. 17 ust. 2.

Art. 26. 19

Przeprowadzenie rozprawy w wypadkach, gdy niezgodność aktów administracyjnych ze stanem fakty-

cznym, lub pogwałcenie form postępowania widoczne są z samych już aktów władzy administracyjnej byłoby zbędnem, tak samo jak w wypadkach, wskazanych w artykule 16.

Art. 27. 25

Ponieważ w sprawach Najwyższego Trybunału administracyjnego uzasadnienie tej lub innej sentencji ma najbardziej istotne znaczenie, gdyż ono stanowi wiążącą dyrektywę dla władzy, przeto wyrok ulega ogłoszeniu dopiero po umotywowaniu, przez co również uniknie się możliwości wydawania niedostatecznie umotywowanych wyroków, lub konieczności dostosowywania motywów do już ogłoszonego w postaci sentencji wyroku.

Art. 28. 26

Wskazuje, w zestawieniu art. 5, konsekwencje wyroku Trybunału i podkreśla jego charakter wyłącznie kasacyjny.

Art. 29. 27

W wypadku, gdy niema sporu, czy to ze względu na cofnięcie skargi, czy też wobec udowodnionego zaspokojenia skarżącego przez władze — rozprawa byłaby bezcelową stratą czasu. Ponieważ umorzenie jest dopuszczalne jedynie za zgodą skarżącego, wznawianie spraw umorzonych nie może mieć miejsca.

Art. 30.

Przepis analogiczny istnieje w ustawodawstwie

obowiązującym w b. dzielnicy austriackiej, co zaś do swej istoty stanowi poważne ułatwienie dla stron.

Art. 31.

Określa wypadki zwrotu kaucji.

Art. 32.

Stanowi konieczne uzupełnienie art. 24.

Art. 33. 29

Wskazuje sposób obliczania terminów, a w ustępie drugim przyjmuje zasadę, przyjętą w procesie karnym, jako bardziej uwzględniającą interes stron, aniżeli odmienna zasada procesu cywilnego, gdzie miarodajną jest data otrzymania podania na poczezie w siedzibie adresata.

Art. 34. 30

Niedopuszczalność przywrócenia terminu na podanie skargi uznano za wskazaną wobec tego, iż dwumiesięczny termin jest dość długi, aby interes strony był dostatecznie zabezpieczony.

Art. 35. 31

Zawiera zasady wyłączania sędziów; punkt 3 jest wzorowany na obowiązującym ustawodawstwie b. zaboru austriackiego.

Art. 36.

Zasadę, iż regulamin uchwalony przez Trybunał wyda Prezydent Rzeczypospolitej, wprowadzono zgodnie z art. 44 Konstytucji.

Art. 37.

Dwumiesięczny termin nie wydaje się zbyt długim na zorganizowanie Trybunału, opracowanie regulaminu i inne przedwstępne czynności; przytem termin ten odpowiada terminowi, przewidzianemu dla wnoszenia skarg (art. 10).

Art. 38.

Zawieszenie na lat 4 przepisu art. 6 co do mianowania pierwszego prezesa i prezesów z pośród osób, które conajmniej przez przeciąg 2 lat sprawowały urząd sędziego Najwyższego Trybunału Administracyjnego, wydaje się celowym ze względu na trudności związane z należytem obsadzaniem tych stanowisk sposobem, wskazanym w tym artykule, w początkach istnienia Trybunału.

Art. 39.

Zawiera przepisy przechodnie dla b. dzielnicy pruskiej; wobec istnienia tam dwustopniowego i zorganizowanego z udziałem czynnika obywatelskiego sądownictwa administracyjnego aparat ten, jako zgodny z zasadami Konstytucji, pozostaje w zasadzie nienaruszony. Ponieważ jednak projekt niniejszy właściwość Trybunału określa w sposób szerszy, aniżeli czynią to obowiązujące w b. dzielnicy pruskiej ustawy o sądownictwie administracyjnem, które wyliczają sprawy podpadające pod to sądownictwo, przeto celem zrównania pod tym względem uprawnień tej dzielnicy z resztą państwa wprowadzono ustęp 2 niniejszego artykułu.

Art. 40.

Zawiera przepisy przejściowe dla spraw toczących się w Sądzie Najwyższym i we władzach i urządach państwowych.

Art. 41.

Zawiera wyszczególnienie wyłączonych z pod orzecznictwa Najwyższego Trybunału Administracyjnego spraw podatkowych za lata ubiegłe, których rozpoznawanie zbyt obciążałoby Najwyższy Trybunał administracyjny bez istotnej potrzeby, gdyż wobec zmienionych stosunków walutowych są to sprawy względnie drobne, a zarazem dające szerokie pole do zażeń, bardzo trudnych do sprawdzenia.

Art. 42 i 43.

Prócz zwykłych przepisów końcowych, konieczne jest ustalenie zasady, że z dniem ogłoszenia projektowanej ustawy, tracą moc dotychczas obowiązujące ustawy i przepisy w przedmiotach, unormowanych tą ustawą.

I. UWAGI OGÓLNE.

Uchwalenie załączonego projektu ustawy będzie częściowem wykonaniem przepisu, zawartego w art. 73 Konstytucji. W myśl tego przepisu należy powołać osobne sądownictwo administracyjne z Najwyższym Trybunałem Administracyjnym na czele — do orzekania o legalności zarządzeń i orzeczeń, wydanych przez władze admini-

stracyjne. Konstytucja nakazuje tedy utworzenie sądownictwa administracyjnego w dwóch conajmniej instancjach.

Motywy projektu rządowego zupełnie słusznie jednak zwracają uwagę na szereg ważnych przeszkód, które jeszcze długo nie pozwolą wprowadzić w życie takiej wielostopniowej organizacji sądownictwa administracyjnego, jakiej się domaga Konstytucja. Temi przeszkodami są: brak sił wykwalifikowanych, znaczne koszty, wreszcie niemożliwość utworzenia sądów administracyjnych niższego stopnia w chwili, w której ustrój władz administracyjnych nie jest jeszcze skończony i ciągłym jeszcze podlega zmianom.

Wobec tego na razie poprzestać nam wypada na utworzeniu najwyższej instancji sądowej w zakresie administracji, co w stosunkowo szybkim czasie i nieznacznemi kosztami może być uskutecznione. Najwyższy Trybunał administracyjny, należycie zorganizowany i uposażony, oddziaływać będzie już sam przez się swoją judykaturą nader zbawiennie na praktykę władz administracyjnych i przyczyni się w znacznym stopniu do utrwalenia praworządności w naszym Państwie. Byłoby tedy nieroztropną rzeczą wyczekiwać z utworzeniem tego Trybunału aż do wybudowania całokształtu sądownictwa administracyjnego.

Najwyższy Trybunał administracyjny pomyślany jest w załączonej ustawie jako instancja kasacyjna. Nie będzie on tedy powołany do rozstrzygania

sporów powstałych na tle czynności administracyjnych, ani też nie będzie uczestniczył w samej administracji. Zadanie jego ograniczać się będzie li tylko do orzekania o legalności już zapadłych rozstrzygnięć administracyjnych, t. j. do odpowiedzi na pytanie, czy w danym wypadku nastąpiło naruszenie ustawy. W razie odpowiedzi twierdzącej obowiązana będzie dotycząca władza administracyjna wydać ponowne rozstrzygnięcie, tym razem w ramach opinii prawnej stwierdzonej wyrokiem Najwyższego Trybunału administracyjnego.

II. SZCZEGÓŁY.

Projekt rządowy uległ licznym zmianom. Ważniejsze z pomiędzy nich poniżej się wymienia.

1) Nie oznaczono w ustawie siedziby Trybunału. W tym względzie pozostawiono wolną rękę Rządowi. O ile chodzi o chwilę obecną, zarówno opinia komisji jak Rządu zgodna była w tem, że Trybunał będzie miał swoją siedzibę w Warszawie. Gdyby jednak względy wewnętrznej polityki państwowej lub też potrzeba lepszego pomieszczenia Trybunału wymagały przeniesienia jego siedziby do innego większego miasta, Rząd, którego swobodnej oceny w tym kierunku nie chciano skreślać ustawą, będzie to mógł uczynić wedle swojego uznania. Takie zresztą rozstrzygnięcie tej kwestji w obecnej ustawie nie wyklucza bynajmniej późniejszej inicjatywy samego Sejmu.

2) Do art. 3 wyraźnie podkreślić należy, że z pod orzecznictwa Trybunału wyłączone zostają karne orzeczenia władz administracyjnych. Na mocy art. 72 Konstytucji podlegają one kompetencji sądów zwyczajnych, co zostanie unormowane osobną ustawą.

3) Projekt rządowy wprowadzić zamierzał dla skarg wniesionych do Najwyższego Trybunału administracyjnego przymus adwokacki. Rząd kierował się tutaj najwidoczniej nie względem na interes stanu adwokackiego, lecz pragnął uchronić przede wszystkim Trybunał przed zalewem niefachowych i niedorzecznych skarg, co by oczywiście sparaliżowało jego należyte funkcjonowanie. Wszelako komisja odrzuciła większością głosów zasadę przymusu adwokackiego dla skarg z uwagi na to, że bardzo duże obszary Rzeczypospolitej (np. województwa nowogrodzkie, wołyńskie) pozbawione są adwokatów, że więc w tym stanie rzeczy przymus adwokacki uniemożliwiłby znacznej części ludności dochodzenie praw przed Najwyższym Trybunałem administracyjnym. Komisja uchwaliła natomiast, iż skargę wnieść będzie można za pośrednictwem każdej osoby, posiadającej „pełne wykształcenie prawnicze”. Definicji „pełnego wykształcenia prawniczego” w ustawie nie podano i komisja też tej kwestji wogóle nie rozpatrywała.

Pozostawiono więc zupełną swobodę uznania Trybunału, czy w danym wypadku wnoszący skargę dostarczył dowodu na to, że posiada „pełne” wykształcenie prawnicze. Rozstrzygającym dla Trybunału będzie oczywiście wzgląd na ochronę ludności

przed wyzyskiem ze strony pokątnych pisarzy i doradców oraz na konieczność zabezpieczenia Najwyższej instancji sądowo-administracyjnej warunków sprężystego i szybkiego orzecznictwa, które zostało by wysoce zagrożone, gdyby Trybunał tracić musiał czas na rozpatrywanie skarg nieumiejętnie i chaotycznie ułożonych.

4) Postanowienie, nakazujące stronie skarżącej złożenie kaucji, która przypadłaby na rzecz Skarbu w razie oddalenia skargi przez Trybunał — komisja odrzuciła jako przepis skierowany przeciw uboższej ludności. Rozpatrywanie legalności aktów administracyjnych leży w interesie publicznym i winno być niezależne od stanu majątkowego strony, przez naruszenie ustawy pokrzywdzonej.

5) Komisja obostrzyła przepisy przechodnie w interesie zapewnienia Trybunałowi zdrowych podstaw w najtrudniejszym okresie jego powstawania. Wbrew opinii Rządu postanowiono mianowicie ścieśnić koło osób, z którego rekrutować się mają pierwszy prezes i prezesi wydziałów, t. j. kierownicy Trybunału w pierwszej fazie jego bytu. Na te stanowiska mogą wedle uchwały komisji być mianowani jedynie czynni sędziowie Sądu Najwyższego. Chciano w ten sposób zapobiec mianowaniu na tak ważne i odpowiedzialne stanowiska sędziowskie osób, swoją niedawną przeszłością z Rządem i administracją państwową związanych.

6) W artykule 39 (wedle projektu rządowego artykuł 42) rozszerzono działalność załączanej ustawy także do tych wypadków, w których twierdzone

przez stronę skarżącą naruszenie ustawy wydarzyło się jeszcze przed dniem ogłoszenia tej ustawy, atoli termin dwumiesięczny, do wniesienia skargi w art. 10 zakresłony, jeszcze nie upłynął. Tę kwestję należało w ustawie jeszcze rozstrzygnąć, gdyż inaczej znaczna ilość wypadków naruszenia ustawy przez władze administracyjne byłaby z pod działania nowej ustawy wyłączona.

Regulamin Najwyższego Trybunału Administracyjnego.

Siedziba.

§ 1.

Siedzibą Najwyższego Trybunału administracyjnego jest m. st. Warszawa.

Wewnętrzna organizacja.

§ 2.

Najwyższy Trybunał administracyjny dzieli się na izby wedle rodzaju spraw. Czynnościami poszczególnych izb kierują prezesi a w skład izb wchodzi sędziowie wyznaczeni przez Zgromadzenie ogólne (§ 4 lit. b, reg.). Pierwszy prezes obejmuje również kierownictwo jednej z izb.

Pierwszego prezesa w czynnościach wynikających z ustawy o Najwyższym Trybunale administracyjnym zastępuje w razie potrzeby najstarszy służbą prezes względnie sędzia, prezesów w izbach inny prezes lub sędzia najstarszy służbą w danej izbie.

Posiedzenia niejawne.

A) Zgromadzenia ogólne.

§ 3.

Zgromadzenie ogólne zwołuje pierwszy prezes z własnej inicjatywy lub na pisemny wniosek jednej trzeciej części urzędujących sędziów i prezesów najdalej w ciągu 6 tygodni, licząc od dnia wręczenia wniosku. Porządek dzienny Zgromadzenia ogólnego ustala pierwszy prezes jako przewodniczący. O rozpatrywaniu wniosków zgłoszonych poza porządkiem dziennym rozstrzyga zgromadzenie ogólne.

§ 4.

Do właściwości zgromadzenia ogólnego należą:

- a) rozstrzyganie kwestji prawnych przekazanych przez komplet orzekający lub wzmocniony (art. 18 ustawy i § 14 reg.);
- b) ustalenie podziału czynności między izby i przydział prezesów i sędziów do poszczególnych izb (§ 2 reg.);
- c) dokonywanie wyborów sędziów Trybunału (art. 6 ustawy i § 10 reg.);
- d) sprawy dotyczące prezesów i sędziów (art. 8 ustawy);
- e) uchwalanie zmian w postanowieniach niniejszego regulaminu (art. 32 ustawy);
- f) rozważanie innych spraw, co do których zgromadzenie ogólne uzna swą właściwość.

§ 5.

W zgromadzeniu ogólnem winni uczestniczyć wszyscy urzędujący prezesi i sędziowie. Do ważności uchwał potrzebna jest obecność dwóch trzecich łącznej ilości urzędujących prezesów i sędziów (art. 18 ust. 5 ustawy).

§ 6.

Dla spraw wymienionych w § 4 a regulaminu wyznaczy pierwszy prezes referenta i korreferenta, którzy złożą swoje wnioski z motywami na piśmie najpóźniej na dni 10 przed terminem zgromadzenia ogólnego. Kancelarja dostarczy odpisy tych wniosków wszystkim sędziom najpóźniej na 5 dni przed zgromadzeniem ogólnem.

Wnioski swoje winien referent i korreferent sformułować w ten sposób, by umożliwić głosowanie na zgromadzeniu ogólnem przez „tak“ albo „nie“.

§ 7.

Na posiedzeniach zgromadzenia ogólnego przedstawi — o ile to jeszcze potrzeba — sprawę i swój wniosek naprzód referent, potem korreferent, poczem następuje narada a po niej głosowanie nad pytaniami w porządku, jaki przewodniczący uzna za właściwy. Głosowanie odbywa się ustnie przez „tak“ albo „nie“ w porządku starszeństwa służbowego od najstarszego do najmłodszego. Przewodniczący oddaje swój głos na końcu.

§ 8.

Uchwały zgromadzenia ogólnego zapadłe w myśl § 4 a regulaminu wiążą komplety orzekające w kwestiach, które były przedmiotem uchwały zgromadzenia ogólnego. Odmienne rozstrzygnięcie takich kwestji może zapaść dopiero po ponownej odpowiedniej uchwale zgromadzenia ogólnego.

§ 9.

Uchwały zapadają zwyczajną większością głosów, w razie równości rozstrzyga głos przewodniczącego.

§ 10.

Wykaz osób, które zgłosiły swą kandydaturę na stanowisko sędziego Najwyższego Trybunału administracyjnego prowadzi biuro prezydjalne (§ 43 regulaminu). Sędziowie tego Trybunału mają prawo wykaz ten przeglądać.

Wybór sędziów (§ 4 c regulaminu) po trzech na każde obsadzić się mające miejsce (terno), odbywa się tajnie kartkami, przyczem wybór na każde miejsce w ternie odbywa się osobno.

Każde wybory stanowią odrębną całość i umieszczenie kandydata wśród wybranych, nie nadaje mu żadnego prawa pierwszeństwa przy następnych wyborach.

§ 11.

Z posiedzeń zgromadzenia ogólnego winien protokolant sporządzić protokół, w którym mają być uwidocznione nazwiska obecnych, tudzież przedstawiony

obraz narad i głosowania, jakoteż jego wynik, bez wymienienia jednak, kto za jakim wnioskiem się wypowiadał, i jak głosował. Każdemu głosującemu wolno dołączyć do protokołu pisemnie wypracowane motywy, dla których za danym wnioskiem głosował. Protokół, który winien być sporządzony w ciągu 8 dni sprawdza przewodniczący i podpisuje go wraz z protokolantem.

Każdemu sędziemu, biorącemu udział w posiedzeniu wolno w ciągu 3 dni po sporządzeniu protokołu zgłosić uwagi na protokół, o przyjęciu których decyduje najbliższe zgromadzenie ogólne.

B) Komplet y wzmocnione.

§ 12.

Posiedzenie kompletów wzmocnionych zwołuje prezes izby, w skład której wchodził dany komplet orzekający. W skład kompletu wzmocnionego wchodzi wszyscy członkowie danej izby i potrzebna ilość zastępców. O ile w skład kompletu orzekającego wchodził wyjątkowo członkowie innej izby, winni oni również wejść do danego kompletu wzmocnionego, a gdyby ich liczba łącznie z wszystkimi członkami izby przekraczała liczbę 9, należy odpowiednią ilość członków wylosować; wylosowani nie biorą udziału w posiedzeniu kompletu wzmocnionego.

§ 13.

Komplet wzmocniony rozstrzyga:

a) w kwestjach prawnych, przekazanych mu przez komplet orzekający;

b) jeżeli choćby jeden z członków zmniejszonego kompletu orzekającego lub dwóch członków zwykłego kompletu orzekającego uzna, że zapatrywanie tego kompletu w pewnej kwestji prawnej jest sprzeczne z zapatrywaniem prawnem wypowiedzianem ostatnio przez Trybunał.

§ 14.

Sposób postępowania w kompletach wzmocnionych jest taki sam, jak w zgromadzeniu ogólnem z tą różnicą, iż nie jest konieczne formułowanie wniosków i motywów na piśmie.

Uchwała wzmocnionego kompletu wiąże komplet orzekający w kwestji prawnej, która była przedmiotem jego uchwały.

Komplet wzmocniony może przekazaną sobie kwestję prawną oddać pod rozstrzygnięcie zgromadzenia ogólnego.

C) Inne posiedzenia niejawne.

§ 15.

Inne posiedzenia niejawne odbywają się na zarządzenie prezesa danej izby dla powzięcia uchwał poza rozprawą główną.

Czynności z art. 15 ustęp 1 ustawy (wdrożenie postępowania wstępnego) mogą być załatwiane w zmniejszonym komplecie a także na drodze pisemnej, o ile prezes danej izby i prócz sędziego referenta drugi sędzia tejże izby na projektowane załatwienie się zgadzają. W razie sprzeczności w za-

patrywaniach, należy sprawę skierować na posiedzenie niejawne.

Język urzędowy.

§ 16.

Językiem urzędowym Najwyższego Trybunału administracyjnego jest język polski.

Sposób postępowania.

§ 17.

Skargę wniesioną do Trybunału, po przejściu jej przez dziennik podawczy i zapisaniu w rejestrze. Pierwszy prezes względnie jego zastępca przydziela prezesowi izby, do której wedle podziału czynności dana sprawa należy. Prezes izby przydziela ją jednemu z sędziów należących do tejże izby jako referentowi.

§ 18.

Jeżeli skarga z przyczyn wymienionych w art. 14 ustęp 1 ustawy nie nadaje się do dalszego postępowania lub jeżeli zachodzi potrzeba usunięcia braków formalnych (art. 12, 13, 14 ust. 2 ustawy) skieruje ją referent na posiedzenie niejawne (§ 15 ust. 1 regulaminu) i przedstawi swój wniosek.

To samo odnosi się do skarg nadających się do postępowania wstępnego (art. 15 ust. 1 ustawy), o ile nie zastosowano przepisu § 15 ustęp 2 regulaminu.

§ 19.

Po nadejściu aktów i ewentualnej odpowiedzi na skargę, względnie po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu (art. 15 ust. 2 ustawy) wypracuje sędzia-referent — o ile uważa, że sprawa nadaje się do rozprawy głównej — stan sprawy tudzież swój wniosek z motywami na piśmie poczem zgłosi sprawę na posiedzenie niejawne (§ 15 regulaminu) celem przekazania jej do rozprawy głównej.

W przypadkach przewidzianych art. 18, ustęp 3 (zgoda stron na rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnem) i art. 19 ustawy, należy zgłosić sprawę na posiedzenie niejawne, na którem referent przedstawi swój pisemnie opracowany wniosek z motywami.

§ 20.

Po uchwale przekazującej sprawę do rozprawy głównej, prezes izby wyznacza po porozumieniu się z pierwszym prezesem termin tejże rozprawy. Wezwania do rozprawy należy wystosować w ten sposób, by je interesowani otrzymali o ile możliwości na 14 dni przed terminem rozprawy.

§ 21.

Sędzia referent winien swój wniosek pisemnie opracowany wraz z pełnem umotywowaniem w formie projektu orzeczenia, przedłożyć prezesowi izby najpóźniej na 3 dni przed rozprawą.

Rozprawa główna.

§ 22.

Członkowie Trybunału używają przy rozprawie głównej togi jako stroju urzędowego. Bliższe przepisy w tym względzie wyda Rada Ministrów. Aż do czasu wprowadzenia togi, członkowie Trybunału używają odznak przepisanych dla członków Sądu Najwyższego.

§ 23.

Rozprawa główna odbywa się w sposób przewidziany w art. 22 i 23 ustawy.

Po wywołaniu sprawy sprawdza Trybunał uprawnienia do zastępstwa osób występujących w imieniu stron.

Po przedstawieniu sprawy przez sędziego-referenta udziela przewodniczący głosu stronom, względnie ich zastępcom stosownie do przepisów art. 22 ust. 1 ustawy, a to skarżącemu, zastępcy pozwanej władzy i zainteresowanej osobie trzeciej (art. 11 ust.).

Sędziowie mogą zadawać stronom lub ich zastępcom pytania, zmierzające do wyjaśnienia faktycznego stanu sprawy.

§ 24.

Skoro sprawa jest dostatecznie omówioną, przewodniczący zamyka rozprawę, poczem Trybunał udaje się na naradę.

§ 25.

Przy naradzie odczyta sędzia-referent swój wniosek z motywami i zapozna komplet orzekający z do-

tychczasową judykaturą, poczem odbywa się dyskusja, którą kieruje przewodniczący.

Po wyczerpaniu dyskusji następuje głosowanie zarówno co do sentencji, jak i co do motywów.

Uchwały zapadają zwykłą większością głosów, oddanych w porządku, przewidzianym w § 7 regulaminu. Sędziowie przegłosowani w pewnym punkcie obowiązani są mimo to do udziału w naradzie i głosowaniu nad dalszemi punktami, podporządkowując się zapadłym już uchwałom (głosowanie stante concluso). Jeżeli w toku narady okaże się potrzeba ustalenia okoliczności faktycznych nieujawnionych przy rozprawie, należy rozprawę otworzyć na nowo i ustalenia te przeprowadzić.

§ 26.

Z narady ma być spisany protokół odpowiednio do przepisów § 11 ust. 1 regulaminu.

§ 27.

Wyrok winien być ogłoszony ustnie w sposób przewidziany w art. 25 ustawy. Wyroku należy wysłuchać stojąco.

§ 28.

W wyrokach należy wymienić skład kompletu orzekającego.

Wyroki podpisuje cały komplet orzekający, uchwały podpisuje prócz referenta przewodniczący.

Wypisy wyroków i uchwał przeznaczone dla stron podpisuje jeden z prezesów i członek sekretariatu.

Wszystkie wypisy i odpisy przeznaczone dla stron mają być zaopatrzone pieczęcią urzędową.

§ 29.

Jeżeli wyrok lub uchwała opiera się na zasadzie prawnej, która już w innym wyroku lub uchwale została szczegółowo uzasadniona, można zamiast powtórzenia tego uzasadnienia przytoczyć jego streszczenie z powołaniem się na motywa poprzedniego wyroku lub uchwały.

§ 30.

Jeżeli uchwała, wyrok lub jego uzasadnienie zapadną wbrew wnioskowi referenta, opracuje je wnioskodawca, względnie ci sędziowie, którzy za tym wnioskiem głosowali, o ile referent opracowania się nie podejmie.

§ 31.

Wszystkie pisemne wnioski pozostają w aktach, choćby nie zostały przez odnośny komplet przyjęte.

Cofnięcie skargi.

§ 32.

Cofnięcie skargi może nastąpić, aż do chwili zamknięcia rozprawy (§ 24 regulaminu) i powoduje umorzenie postępowania. Jeżeli władza pozwana przed rozprawą główną cofnie zaskarżone orzeczenie i zawiadomi o tem Trybunał i skarżącego, może Trybunał zażądać od skarżącego oświadczenia w wyzna-

czonym terminie, czy wobec tego stanu sprawy cofa swoją skargę. Brak odpowiedzi w tym terminie, uważany będzie za popieranie skargi.

Sprostowania.

§ 33.

Jeżeli w wyrokach i uchwałach, ich wypisach lub odpisach okaże się błąd pisarski albo omyłka rachunkowa, należy je na żądanie strony lub wedle uznania Trybunału z urzędu, sprostować. Sprostowanie winno nastąpić we wszystkich egzemplarzach przez Najwyższy Trybunał administracyjny wydanych. Jeżeli która ze stron egzemplarza swojego do sprostowania nie przedłoży, należy doręczyć jej inny egzemplarz odpowiednio sprostowany.

Ewidencja orzeczeń.

§ 34.

W celu zapewnienia jednostajności w orzecznictwie, należy wszystkie odnośne uchwały zgromadzenia ogólnego i kompletów wzmocnionych utrzymywać w należytej ewidencji, tak, by one dla każdego sędziego Trybunału były dostępne. Każda taka uchwała winna zawierać tezę prawną, którą układa referent, a komplet uchwała na tem samem posiedzeniu.

W ten sam sposób należy utrzymywać w ewidencji wszystkie zasadnicze kwestje prawne, które były

przedmiotem uchwał lub wyroków kompletów orzekających.

Szczegółowe zarządzenia dla utrzymania należytej ewidencji wyda pierwszy prezes.

Doręczenia.

§ 35.

Doręczenia wyroków, uchwał i wezwań Najwyższego Trybunału Administracyjnego uskutecznia się z reguły przez pocztę. Władzom w siedzibie Trybunału doręcza się z reguły bezpośrednio za potwierdzeniem w księdze doręczeń. O ile występuje zastępca stron lub władzy, z mocy prawa lub opowaznienia, wystarcza doręczenie do rąk zastępcy. W razie wniesienia wspólnej skargi lub innych pism procesowych przez więcej osób, które nie ustanowiły wspólnego pełnomocnika, Trybunał może zarządzić doręczenie tylko jednej z tych osób.

Poza przepisami zawartymi w ustępie pierwszym mają do doręczeń zastosowanie przepisy zawarte w ustawach o postępowaniu cywilnem, obowiązujących w miejscu doręczenia.

Zagranicą doręcza się za pośrednictwem Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

Prawo ubogich.

§ 36.

W celu uzyskania zwolnienia od opłat (art. 20 ustawy) o które należy wystąpić równocześnie z wnie-

sieniem skargi — winna strona przedłożyć świadectwo ubóstwa wystawione przez powołane do tego organy.

Przydanie zastępcy z urzędu (art. 20) może nastąpić w każdym stadium postępowania na prośbę strony popartą świadectwem ubóstwa.

Sekretariat prawniczy.

§ 37.

Sekretariat prawniczy Trybunału składa się z mianowanych przez pierwszego prezesa osób, posiadających pełne wykształcenie prawnicze, które do tej służby wykazą szczególne uzdolnienie.

Prócz tego mogą być do tej służby użyci czasowo urzędnicy poszczególnych Ministerstw delegowani za zgodą dotyczącego Ministra i pierwszego prezesa Trybunału.

Nadzór bezpośredni nad sekretariatem prawniczym, biblioteką, kancelarią, oddziałem rachunkowym i funkcjonariuszami niższymi Najwyższego Trybunału administracyjnego sprawuje naczelnik sekretariatu prawniczego, który jest zarazem naczelnikiem biura prezydjalnego przy pierwszym prezesie.

§ 38.

Przy każdym posiedzeniu i naradzie Trybunału musi być obecny jako protokolant jeden z członków sekretariatu prawniczego.

Obowiązkiem protokolanta jest prowadzenie pro-

tokóiu rozprawy i narady i przygotowanie potrzebnego na posiedzenia materiału (aktów, ustaw itp.).

Protokół rozprawy ma obejmować oznaczenie sprawy, skład kompletu wedle nazwisk sędziów i protokolanta, nazwiska obecnych przy rozprawie stron względnie ich zastępców i krótki przeciąg rozprawy.

Protokół narady spisany być winien stosownie do przepisu § 11 ustęp 1 niniejszego regulaminu.

Do obowiązku protokolanta należy też zbadać czy w powołanych referatach, datach ustaw, rozporządzeń, wyroków itp. nie ma omyłki.

§ 39.

Członkom sekretariatu mogą być w miarę potrzeby przydzielane do załatwienia także sprawy administracyjne i gospodarcze dotyczące Najwyższego Trybunału administracyjnego.

Prezesi izb w porozumieniu z naczelnikiem sekretariatu prawniczego mogą im też poruczać przygotowanie wniosków w poszczególnych sprawach procesowych.

§ 40.

Członkowie sekretariatu podlegają jako urzędnicy państwowi przepisom ustawy o służbie państwowej cywilnej.

Biblioteka.

§ 41.

Biblioteką zarządza urzędnik kancelaryjny przeznaczony przez naczelnika sekretariatu prawniczego.

Komplet sędziów, wybrany przez Zgromadzenie ogólne przedstawia pierwszemu prezesowi corocznie wykazy dzieł, które dla biblioteki zakupić należy i dla zakupna których w budżecie potrzebne kredyty mają być uzyskane.

Kancelarja.

§ 42.

Kancelarja Najwyższego Trybunału administracyjnego dzieli się na biuro prezydjalne przy pierwszym prezesie, oddział rachunkowy i kancelarję sądową.

A) Biuro prezydjalne.

§ 43.

Do biura prezydjalnego należy przygotowywanie spraw personalnych, administracyjnych i gospodarczych Trybunału.

B) Oddział rachunkowy.

§ 44.

Oddział rachunkowy załatwia właściwe sobie czynności w myśl obowiązujących go przepisów i instrukcji.

C) Kancelarja sądowa.

§ 45.

Kancelarja sądowa dzieli się na dziennik podawczy, registraturę i ekspedyt.

Instrukcja dla kancelarii.

§ 46.

Zakres działania, podział czynności i sposobu urzędowania poszczególnych działów kancelarii (biura prezydjalnego, oddziału rachunkowego i kancelarii sądowej) określi instrukcja, którą wyda pierwszy prezes.

Komisja dyscyplinarna.

§ 47.

Przy Najwyższym Trybunale administracyjnym powołana będzie przez pierwszego prezesa Wyższa komisja dyscyplinarna, dla orzekania w sprawach dyscyplinarnych członków sekretariatu prawniczego, urzędników kancelarii i funkcjonariuszów niższych.

Ferje.

§ 48.

Ferje Najwyższego Trybunału administracyjnego trwają od 15 czerwca do 15 września. W tym czasie, w miejsce izb, czynne będą dla spraw niecierpiących zwłoki komplety ferjalne wedle uchwały zgromadzenia ogólnego.

Postanowienie końcowe.

§ 49.

Wszelkie zmiany niniejszego regulaminu mogą być dokonane tylko w sposób określony w art. 32 ustawy.

Ustawa o kosztach postępowania przed Najwyższym Trybunałem Administracyjnym. z dnia 22 września 1922, poz. 800.

Art. 1.

Od skargi, wniesionej do Najwyższego Trybunału administracyjnego, pobiera się opłatę zasadniczą w kwocie 4.000 mk., która może być w toku postępowania podwyższona według zasad, podanych w art. 3 a opłatę dodatkową w kwocie, nieprzewyższającej 20.000 mk.

Na zabezpieczenie opłaty dodatkowej winien skarżący złożyć kaucję w kwocie 8.000 mk.

Art. 2.

Opłatę zasadniczą oraz kaucję należy wpłacić przy wniesieniu skargi (art. 13 ustawy o Najwyższym Trybunale administracyjnym, dz. u. R. P. z 1922 r., nr. 67, poz. 600).

Nieuiszczenie opłaty zasadniczej lub kaucji powoduje skutki, przewidziane w art. 14 ust. 2, ustawy o Najwyższym Trybunale administracyjnym.

Art. 3.

Najwyższy Trybunał administracyjny zarządzi zwrot kaucji w całości, jeżeli skarga została uwzględniona w całości lub w części, jeżeli ją cofnięto przed otrzymaniem zawiadomienia o wyznaczeniu rozprawy głównej lub przed zapadnięciem końcowego orzeczenia lub wyroku na posiedzeniu niejawnem

(art. 18 ust. 3 ustawy o Najwyższym Trybunale administracyjnym), jak również w przypadkach umorzenia postępowania (art. 27 ustawy o Najwyższym Trybunale administracyjnym).

W razie pozostawienia skargi bez rozpoznania (art. 14 ustawy o Najwyższym Trybunale administracyjnym) z innych przyczyn, aniżeli z powodu niezłożenia opłaty zasadniczej lub kaucji, w razie cofnięcia skargi w stadjum późniejszym, niż przewidziano w 1 ustępie niniejszego artykułu, oraz w razie oddalenia jej jako nieuzasadnionej — podwyższa się opłatę zasadniczą wedle uznania Najwyższego Trybunału administracyjnego, stosownie do rodzaju i rozmiarów sprawy, o odpowiednią kwotę, która nie może być niższa od 1000 mk., a przenosić w przypadku cofnięcia skargi — 8000 mk., zaś w pozostałych dwóch przypadkach — 20000 mk.

Stosownie do przepisów, w poprzednim ustępie zawartych, zarządza Najwyższy Trybunał administracyjny zwrot odpowiedniej części kaucji lub zatrzymuje kaucję w całości, a o ileby nie pokrywała całej opłaty dodatkowej, nakłada na skarżącego obowiązek uiszczenia niepokrytej reszty w ciągu dni 14 od dnia doręczenia decyzji, nakładającej ten obowiązek.

Art. 4.

Podania, wnoszone do Najwyższego Trybunału administracyjnego, z wyjątkiem skargi lub jej uzupełnienia w terminie tych podań, które strona skarżąca wnosi na skutek zarządzenia Najwyższego Trybunału

administracyjnego lub które dotyczą cofnięcia skargi, a wreszcie podań o przyznanie prawa ubogich (art. 20 ust. 3 ustawy o Najwyższym Trybunale administracyjnym), podlegają opłacie w wysokości 200 mk. od pierwszego arkusza, a w wysokości 50 mk. od arkusza drugiego i każdego dalszego, jak również od każdego arkusza agzemplarza drugiego i dalszych egzemplarzy podania. Od każdego załącznika od podania, podlegającego opłacie, należy uiścić opłaty w wysokości 50 mk.

Nieuiszczenie opłaty powoduje skutki, przewidziane w art. 14 ustawy o Najwyższym Trybunale administracyjnym, o ile Najwyższy Trybunał administracyjny nie uzna za właściwe podanie mimo to rozpoznać za dodatkowem pobraniem należnej opłaty.

Art. 5.

Świadectwa i odpisy, wydawane przez Najwyższy Trybunał administracyjny, podlegają opłacie, o ile wydawanie ich nie mieści się w ramach postępowania zwyczajnego, przewidzianego w ustawie o Najwyższym Trybunale administracyjnym lub w jego regulaminie. Opłata wynosi: a) od świadectwa 200 mk. za pierwszy arkusz i 50 mk. za każdy dalszy arkusz; b) od odpisów 100 mk. za każdą stronicę, stronicę zaczęta uważa się za całą; c) jeśli strona, żądająca poświadczenia zgodności odpisu z oryginałem, sama sporządziła spis, opłata za poświadczenie zgodności wynosi 50 mk. od każdej stronicy odpisu.

Art. 6.

Rada Ministrów może po zasięgnięciu opinii Najwyższego Trybunału administracyjnego zarządzić podwyższenie lub zniesienie kwot, przewidzianych w niniejszej ustawie odpowiednio do stosunków walutowych.

Art. 7.

Władze rządowe i samorządowe wolne są od opłat, przewidzianych w niniejszej ustawie.

Art. 8.

Oplaty, przewidziane w niniejszej ustawie, będą uiszczane gotówką lub znaczkami stemplowymi. Szczegółowe przepisy w tym przedmiocie wydane będą w drodze rozporządzenia wykonawczego.

Reszta opłaty dodatkowej, niepokryta kaucją (art. 3 ustęp ostatni), oraz opłaty od podań, zażądane przez Najwyższy Trybunał administracyjny (art. 4 ust. 2), będą w razie nieuiszczenia w terminie 14-dniowym (art. 3 ustęp ostatni) ściągane w drodze administracyjnej.

Art. 9.

Przeciw ustaleniu wysokości opłat, przewidzianych w niniejszej ustawie, nie służy żaden środek prawny.

Art. 10.

Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Prezesowi Rady Ministrów w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Art. 11.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA MINISTRÓW
z dnia 25 listopada 1922, poz. 976.

wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu celem wykonania ustawy z 22 września 1922 r. o kosztach postępowania przed Najwyższym Trybunałem adm.

Na mocy art. 10 ustawy z 22 września 1922 r. o kosztach postępowania przed Najwyższym Trybunałem administracyjnym (Dz. U. R. P. nr. 89, poz. 800) zarządza się co następuje:

§ 1.

Opłatę zasadniczą od skargi (art. 1 ust. 1 ustawy) oraz opłaty od podań i ich załączników (art. 4 ustawy) uiszcza się znaczkami stemplowymi (skarbowymi — nie sądowymi) albo gotówką; opłaty od świadectw i odpisów, wydawanych przez Najwyższy Trybunał administracyjny (art. 5 ustawy), tylko znaczkami stemplowymi.

§ 2.

Znaczki stemplowe, odpowiadające wysokości opłaty zasadniczej, należy nakleić na pierwszej stronie podania. Urzędnik biura podawczego Najwyższego Trybunału administracyjnego winien te znaczki stemplowe — jeśli nie nasuwa się podejrzenie iż je

podrobiono lub przerobiono albo zdjęto z innego papieru — skasować w ten sposób, iż na każdym znaczku stemplowym wycisnąć pieczęć urzędową i datę dnia kasowania, tak, aby część pieczęci — w każdym razie jednak data kasowania znajdowała się na znaczku, część zaś poza nim na papierze; gdyby pieczęć urzędowa nie wykazywała daty dnia kasowania, winien urzędnik biura podawczego datę tę wpisać na każdym znaczku atramentem, oraz wycisnąć pieczęć w sposób wyżej wskazany.

§ 3.

W ten sam sposób należy postąpić przy uiszczaniu opłat od podań i załączników, wymienionych w art. 4 ustawy, naklejając jednakże na pierwszej stronie podania, a w razie wniesienia w dwu lub więcej egzemplarzach, na pierwszej stronie jednego egzemplarza, znaczki stemplowe, których wartość równa się sumie opłat, należących się od wszystkich egzemplarzy i arkuszy podania, tudzież od wszystkich załączników.

§ 4.

Przy uiszczaniu przewidzianych w art. 5 ustawy opłat od świadectw i odpisów, należy znaczki stemplowe, przypadające od pierwszego i dalszych arkuszy świadectw względnie od wszystkich stron odpisów, nakleić na świadectwie, względnie odpisie i znaczki te skasować w sposób wskazany w § 2 niniejszego rozporządzenia.

§ 5.

W razie uiszczenia opłaty zasadniczej oraz opłat od wymienionych w art. 4 podań i załączników gotówką, należy odpowiednią kwotę wnieść do kasy skarbowej, która potwierdzi zapłatę na skardze względnie podaniu, albo — jeśli płatnik tego żąda — osobnym kwitem kasowym, w którym to razie petent obowiązany jest kwit kasowy nakleić na skardze względnie podaniu. Najwyższy Trybunał administracyjny zaświadczy na żądanie petenta, iż kwit pozostał w aktach.

§ 6.

Kwotę, którą należy złożyć tytułem kaucji na zabezpieczenie opłaty dodatkowej (art. 1 ust. 2 ustawy), wpłaca się gotówką za pomocą blankietu nadawczego Pocztovej Kasy Oszczędności na konto nr. 30110 Centralnej Kasy Państwowej, przyczem na odcinku blankietu, t. zw. „dowodzie odbioru“, jak również na odwrotnej stronie odcinku blankietu t. zw. „dowodu złożenia“ wpisać należy „Kaucja do dyspozycji Najwyższego Trybunału administracyjnego w procesie N. N. przeciwko N. N. o“. Tak uzupełniony dowód odbioru winien być naklejony na skardze jako dowód zapłaty.

W ten sam sposób należy postąpić, jeśli Najwyższy Trybunał administracyjny w myśl art. 3 ust. 3 ustawy nałoży na skarżącego obowiązek uiszczenia opłaty dodatkowej, niepokrytej kaucją, z tą jednak różnicą, iż wpisać należy „Opłata dodatkowa w myśl N. T. A. z ... w procesie N. N. przeciwko N. N.“

o". Dowód odbioru należy przesłać Najwyższemu Trybunałowi administracyjnemu.

Blankiety nadawcze Pocztovej Kasy Oszczędności nabywa się w każdym urzędzie pocztowym.

§ 7.

Nieuiszczoną w terminie opłatę dodatkową (art. 3 ust. 2 i 3 ustawy) oraz nieuiszczone opłaty od podań i załączników ściągają władze skarbowe; w tym celu Najwyższy Trybunał administracyjny zawiadamia Ministerstwo Skarbu o każdym poszczególnym przypadku.

§ 8.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 18 sierpnia 1923, poz. 670. dz. ust.
w przedmiocie podwyższenia kosztów postępowania
przed Najwyższym Trybunałem administracyjnym.

Na zasadzie art. 6 ustawy z 22 września 1922 r. o kosztach postępowania przed Najwyższym Trybunałem administracyjnym (Dz. U. R. P. nr. 89, poz. 800) zarządza się co następuje:

§ 1.

Stawki: opłaty zasadniczej, maksymalnej opłaty dodatkowej oraz kaucji, ustanowione w art. 1 ustawy z 22 września 1922 r. o kosztach postępowania

przed Najwyższym Trybunałem administracyjnym (Dz. U. R. P. nr. 89, poz. 800), jak również kwoty, o które w myśl art. 3 ust. 2 tej ustawy opłata zasadnicza wedle uznania Najwyższego Trybunału administracyjnego może być podwyższoną, podwyższa się dwudziestokrotnie.

Stawki opłat stemplowych, ustanowione w art. 4 i 5 powołanej ustawy, ustala się następująco:

zamiast 200 mk. w wysokości 30.000 mk.; zamiast 100 mk. w wysokości 14.000 mk.; zamiast 50 mk. w wysokości 6.000 mk.

§ 2.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

S P I S R Z E C Z Y :

	Str.
I. Postanowienia ogólne	3
II. Ustrój Najwyższego Trybunału Administracyjnego	8
III. Tryb postępowania	12
IV. Przepisy przechodnie	27
Motywy do pierwotnych zarysów	34
Uzasadnienie przedłożenia rządowego	50
Regulamin Nawyższego Trybunału Administracyjnego	81
Ustawa o kosztach postępowania przed Najwyższym Trybunałem Administracyjnym	98

P. L. R. P.
67/922 / m. 600.

